

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Κατεύθυνση Βυζαντινής Μουσικολογίας

Κατερίνα Σ. Πετροπούλου

Πτυχιακή Εργασία

Μάρκος Επίσκοπος Κορίνθου

Βιοεργογραφία

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Φλώρα Κρητικού, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

Αθήνα ΙΟΥΛΙΟΣ 2021

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Μάρκος Επίσκοπος Κορίνθου Βιοεργογραφία

Κατερίνα Σ. Πετροπούλου

A.M.: 1569201400036

Τριμελής Επιτροπή:

Φλώρα Κρητικού, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

Θωμάς Αποστολόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής

Αχιλλέας Χαλδαιάκης, Καθηγητής

Σημείωμα της συγγραφέα

Το δοκίμιο αυτό αποτελεί πτυχιακή εργασία η οποία συντάχθηκε για το Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και υποβλήθηκε προς εξέταση τον Ιούλιο του 2021. Η συγγραφέας βεβαιώνει ότι το περιεχόμενο του παρόντος έργου είναι αποτέλεσμα προσωπικής εργασίας και ότι έχει γίνει η κατάλληλη αναφορά στην εργασία τρίτων, όπου κάτι τέτοιο ήταν απαραίτητο, σύμφωνα με τους κανόνες της ακαδημαϊκής δεοντολογίας.

Οι απόψεις που παρουσιάζονται στην παρούσα εργασία εκφράζουν αποκλειστικά την συγγραφέα και όχι την επιβλέπουσα Καθηγήτρια.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	3
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	7
Α. Κατάλογοι Χειρογράφων.....	7
Β. Μελέτες.....	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	11
Α. Ερευνητικό Ερώτημα.....	11
Β. Μεθοδολογία.....	12
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ - Προσωπογραφία του Μάρκου επισκόπου Κορίνθου.....	14
Α. Το Πηγαίο Υλικό.....	14
Β. Βιογραφικά Στοιχεία.....	19
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ - Εργογραφία.....	24
Α. Εργογραφία ανά Πρόσωπο.....	24
Β. Κοινή Εργογραφία.....	54
Γ. Εργογραφία με Αναφορά μόνο σε Ένα Πρόσωπο.....	56
ΕΠΙΛΟΓΟΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	59

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα μελέτη αποτελεί την πτυχιακή εργασία μου στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, στην Κατεύθυνση της Βυζαντινής Μουσικολογίας. Το θέμα της πτυχιακής εργασίας αυτής, έπειτα από αρκετές συζητήσεις με την καθηγήτριά μου Φλώρα Κρητικού κατά το φθινόπωρο του έτους 2020, προτάθηκε να είναι η έρευνα για τη ζωή και το έργο του γνωστού μελοουργού Μάρκου επισκόπου Κορίνθου.

Πρόκειται για ένα θέμα σύμφωνο με τα δικά μου ενδιαφέροντα αλλά και με τις δικές μου γνώσεις στη Βυζαντινή Μουσικολογία. Ωστόσο, η ενασχόληση μου με τον Μάρκο ιερομόναχο εκ της Μονής των Ξανθοπούλων αποτέλεσε για μένα μία πολύ ενδιαφέρουσα πρόκληση, λόγω της δυσκολίας που προκύπτει έτσι ώστε να διαχωρίσει και να συγκρίνει κανείς την εργογραφία του με άλλες ομώνυμες αναφορές που συναντιούνται στην γενικότερη βυζαντινή εργογραφία και κυρίως στους καταλόγους βυζαντινών μουσικών χειρόγραφων.

Όπως δηλώνεται ήδη από τον τίτλο της εργασίας, αυτή διαρθρώνεται διμερώς: το πρώτο μέρος αφορά γενικότερα στην προσωπογραφία του Μάρκου Ιερομονάχου, δηλαδή πρόκειται για ένα βιογραφικό τμήμα για τη ζωή του, ενώ το δεύτερο μέρος εξειδικεύεται στο συνθετικό και μελοποιητικό του έργο.

Ειδικότερα, στο πρώτο μέρος, αναφέρονται σημαντικά βιογραφικά στοιχεία για τη ζωή του Μάρκου. Άλλοτε αναφέρεται ως δομέστικος, άλλοτε ως επίσκοπος, ως ιερομόναχος στη Μονή των Ξανθοπούλων, καθώς και ως Ευγενικός. Τα βιογραφικά στοιχεία αυτά καθώς και άλλα που θα αναφερθούν παρακάτω αναλυτικότερα, μας δείχνουν ότι ξεκίνησε ως δομέστικος περίπου στις αρχές του ΙΕ' αιώνα και αργότερα διετέλεσε επίσκοπος Κορίνθου.

Το περιεχόμενο του δεύτερου μέρους αφορά την εργογραφία του Μάρκου Ιερομονάχου. Κατά την πλήρη καταγραφή των συνθέσεων του Μάρκου, προέκυψε το πρόβλημα της επαναλαμβανόμενα λανθασμένης απόδοσης του ονόματος, από τους διάφορους κωδικογράφους. Συνεπώς, το εν λόγω πρόβλημα είχε να κάνει με τον διαχωρισμό των ίδιων έργων τα οποία αποδίδονται εκ πρώτης τουλάχιστον όψεως σε τρία διαφορετικά πρόσωπα. Τα ονόματα αυτά είναι τα εξής: α) Μάρκος Ιερομόναχος εκ της μονής των Ξανθοπούλων, β) Μάρκος ο Ευγενικός και γ) Μάρκος Επίσκοπος Κορίνθου.

Η εργασία αυτή δεν θα είχε τόσο καλή μορφή εάν δεν υπήρχε η εξαιρετικά απαραίτητη καθοδήγηση της καθηγήτριας μου Φλώρας Κρητικού. Η μοναδική συνεργασία μου με εκείνη αποτέλεσε για μένα μια μεγάλη σπουδαστική πρόοδο. Μέσω του λόγου αυτού την ευχαριστώ από καρδιάς. Ιδιαίτερες ευχαριστίες επίσης αποδίδω στους καθηγητές μου Αχιλλέα Χαλδαιάκη, Δημήτριο Μπαλαγεώργο και Θωμά Αποστολόπουλο για τις πολύτιμες γνώσεις που μου προσέφεραν κατά τη διάρκεια της σπουδής μου όπως και στους υπαλλήλους της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος για την εξυπηρέτηση κατά την παρουσία μου στην Εθνική Βιβλιοθήκη. Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί ότι κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της εργασίας αυτής, αφομοίωσα καλύτερα την ερευνητική διαδικασία και εξοικειώθηκα ακόμη περισσότερο με το συγκεκριμένο ερευνητικό πεδίο της Βυζαντινής Μουσικολογίας.

Αθήνα, 2021

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. Κατάλογοι Χειρογράφων

Ελληνόγλωσσοι

Ε. Σ. Γιαννοπούλου, *Τα χειρόγραφα Βυζαντινής Μουσικής. Αγγλία. Κατάλογος περιγραφικός των χειρογράφων Ψαλτικής Τέχνης των αποκειμένων στις Βιβλιοθήκες του Ηνωμένου Βασιλείου*, ίδρυμα Βυζαντινής Μουσικολογίας, Αθήνα 2008.

Δ. Κ. Μπαλαγεώργου - Φ. Ν. Κρητικού, *Τα χειρόγραφα Βυζαντινής Μουσικής. Σινά. Κατάλογος περιγραφικός των χειρογράφων κωδίκων Βυζαντινής Μουσικής των αποκειμένων στην Βιβλιοθήκη της Ιεράς Μονής του Όρους Σινά. Τόμος Α΄*, Αθήνα 2008.

Γρ. Θ. Στάθη, *Τα χειρόγραφα Βυζαντινής Μουσικής. Άγιον Όρος. Κατάλογος περιγραφικός των χειρογράφων κωδίκων Βυζαντινής Μουσικής των αποκειμένων εν ταις βιβλιοθήκαις των ιερών Μονών και Σκητών του Αγίου Όρους. Τόμοι Α΄ - Β΄ - Γ΄ - Δ΄*, Αθήναι 1975, 1976, 1993, 2015.

Γρ. Θ. Στάθη, *Τα χειρόγραφα Βυζαντινής Μουσικής. Μετέωρα. Κατάλογος περιγραφικός των χειρογράφων της Ελληνικής Ψαλτικής Τέχνης, Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής, των αποκειμένων εις τας Βιβλιοθήκας των ιερών Μονών των Μετεώρων*, Αθήναι 2006.

Α. Γ. Χαλδαιάκη, *Τα χειρόγραφα Βυζαντινής Μουσικής. Νησιωτική Ελλάδα, Ύδρα. Κατάλογος περιγραφικός των χειρογράφων κωδίκων Βυζαντινής Μουσικής των αποκειμένων εν ταις βιβλιοθήκαις των ιερών Μονών, των ιερών Ναών, ως και λοιπών συλλογών της νησιωτικής Ελλάδος*, Αθήναι 2005.

Μ. Χατζηγιακουμή, *Μουσικά Χειρόγραφα Τουρκοκρατίας (1453 – 1832). Τόμος Πρώτος. Κέντρον ερευνών και Εκδόσεων*, Αθήνα 1975.

Μ. Χατζηγιακουμή, *Χειρόγραφα εκκλησιαστικής μουσικής (1453 – 1820)*. Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα 1980

Ξενόγλωσσοι

D. H. Touliatos-Miles, *A Descriptive Catalogue of the Musical Manuscript Collection of the National Library of Greece. Byzantine Chant and Other Music Repertory Recovered*. Ashgate 2010.

B. Μελέτες

Balfur D. (1979). *Politico-historical works of Symeon archbishop of Thessalonica (1416/17 to 1429) (Wiener Byzantinische Studien band XIII)*. Wien: Verlag der Österreichischen Academie der wissenshaften

Γρ. Γ. Αναστασίου, *Τα Κρατήματα στην Ψαλτική Τέχνη*, Ίδρυμα Βυζαντινής Μουσικολογίας, Μελέτες 12, Αθήνα 2005

Κ. Καραγκούνη, *Η παράδοση και εξήγηση του μέλους των Χερουβικών*, Ίδρυμα Βυζαντινής Μουσικολογίας, Μελέτες 5, Αθήνα 2003, σελ. 237-241

Φ. Ν. Κρητικού, “The embellishment of Sticherarion by Chrysaphes the young as a phenomenon of renewal of the Byzantine Chant”, *Tradition and Innovation in Late and Postbyzantine Liturgical Chant II. Proceedings of the Congress held at Hernen Castle, the Netherlands, 30 October – 6 November 2008*. Eastern Christian Studies 17 (2013), pp. 215-260.

Φ. Ν. Κρητικού, “Η διαφοροποίηση του μέλους του Στιχηραρίου κατά τον ΙΕ΄ αι. Η συμβολή του Μανουήλ Χρυσάφη”, ανακοίνωση στο *Ε΄ Διεθνές Συνέδριο Μουσικολογικό και Ψαλτικό “Θεωρία και Πράξη της Ψαλτικής Τέχνης. Ερωταποκρίσεις και Ακρίβεια της Ψαλτικής Τέχνης”*, Αθήνα 13-15 Δεκεμβρίου 2012 (υπό δημοσίευση στα Πρακτικά του Συνεδρίου).

Γρ. Θ. Στάθη, *Η δεκαπεντασύλλαβος υμνογραφία εν τη Βυζαντινή μελοποιΐα*, Ίδρυμα Βυζαντινής Μουσικολογίας, Μελέται 1, Αθήναι 1977

Γρ. Θ. Στάθη, *Οι αναγραμματισμοί και τα μαθήματα της βυζαντινής μελοποιΐας*, Ίδρυμα Βυζαντινής Μουσικολογίας, Μελέται 3, Αθήναι 1979

Γρ. Θ. Στάθη, *Η εξήγησις της παλαιάς βυζαντινής σημειογραφίας*, Ίδρυμα Βυζαντινής Μουσικολογίας, Μελέται 2, Αθήνα 2006

Σφραντζής Γ. (2006). *Βραχύ χρονικό*. επιμ. Ειρήνης - Σοφίας Κιαπίδου. Αθήνα: Κανάκη

Αχ. Γ. Χαλδαιάκη, *Βυζαντινομουσικολογικά*, Εκδόσεις Π. Κυριακίδη, Αθήνα 2010

Μ. Χατζηγιακουμή, *Η εκκλησιαστική μουσική του Ελληνισμού μετά την Άλωση (1453-1820). Σχεδιάγραμμα ιστορίας*. Κέντρον ερευνών και Εκδόσεων, Αθήνα 1999.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

A. Το ερευνητικό Ερώτημα

Αυτή η ερευνητική εργασία αναφέρεται στη ζωή και το συνθετικό έργο του Μάρκου ιερομονάχου εκ της Μονής των Ξανθοπούλων. Πρώτο και βασικό μέρος αυτής είναι η διάκριση μεταξύ του συνθετικού έργου τριών προσώπων, τα οποία είναι ο Μάρκος ιερομόναχος εκ της Μονής των Ξανθοπούλων, ο Μάρκος ο Ευγενικός και ο Μάρκος επίσκοπος Κορίνθου. Πρωτίστως δηλαδή έπρεπε να επιλυθεί το ερώτημα αν και κατά πόσο πρόκειται για δύο ή τρία διαφορετικά πρόσωπα, ή για τον ίδιο Μάρκο ιερομόναχο, αναφερόμενο από τους κωδικογράφους με διαφορετικούς τίτλους. Σκοπός αυτής της εργασίας είναι η αποσαφήνιση της ταυτότητας των εν λόγω προσώπων, η οποία πραγματοποιήθηκε μέσω της πλήρους καταγραφής της εργογραφίας αρχικά καθενός ξεχωριστά, έπειτα της σύγκρισης μεταξύ των τριών καταλόγων και τελικά του εντοπισμού των συνθέσεων που αποδίδονται και στα τρία πρόσωπα, συνολικά ή χωριστά.

Μέσα από την σχετική έρευνα προέκυψε ότι το συνθετικό έργο και των τριών ήταν αρκετά μεγάλο. Αυτό είχε πολλές φορές σαν αποτέλεσμα να δημιουργηθεί μια μικρή δυσκολία. Η δυσκολία αυτή ήταν ότι οι κωδικογράφοι πολύ συχνά ανθολογούσαν τις συνθέσεις υπό την γενική αναγραφή “του Μάρκου” ή “Μάρκου ιερομονάχου”, χωρίς όμως περαιτέρω στοιχεία. Έγινε λοιπόν, προσπάθεια κατάταξης των έργων ανά πρόσωπο ούτως ώστε να επιτευχθεί η διάκριση μεταξύ τους χρησιμοποιώντας τα κατάλληλες μεθόδους. Παρόλο όμως που η σύγχρονη δράση του ενός μελοποιού “Μάρκου” εμφανίζεται παράλληλα με την εμφάνιση των άλλων δύο ονομάτων δεν δυσχεραίνεται ιδιαίτερα η μεταξύ τους διάκριση.

Συλλέγοντας πληροφορίες από τους σχετικούς καταλόγους των μουσικών χειρογράφων καθώς και από αντίστοιχες μελέτες (ελληνόγλωσσες και ξενόγλωσσες) έγινε προσπάθεια να γίνει η καταγραφή και διασταύρωση των πληροφοριών αυτών, ώστε να καταλήξουμε με βεβαιότητα στο πως και στο πότε περίπου έζησε ο Μάρκος ιερομόναχος, αλλά και στο ποιες ακριβώς συνθέσεις έγραψε ο ίδιος.

Πιο συγκεκριμένα αναζητήθηκαν σχετικές πηγές όπως οι κατάλογοι των μουσικών χειρογράφων των Βιβλιοθηκών του Αγίου Όρους, του Σινά, των Μετεώρων και την νησιωτικής Ελλάδας και της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδας. Εκτός από τους καταλόγους χειρογράφων χρησιμοποιήθηκε και η σχετική βιβλιογραφία.

B. Η Μεθοδολογία

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε σε πρώτη φάση, ξεκίνησε από την αποδελτίωση του ονόματος “Μάρκος”, ανεξαρτήτως άλλων επιθέτων ή και τίτλων που μπορεί να έφερε μαζί και αυτό έγινε σε όλους τους καταλόγους των μουσικών χειρογράφων. Μέσα από την μελέτη των πηγών έγινε η καταγραφή όλου του συνθετικού έργου του Μάρκου ιερομόναχου εκ της Μονής των Ξανθοπούλων, του Μάρκου του Ευγενικού και του Μάρκου επισκόπου Κορίνθου. Το υλικό του εκάστοτε λήμματος καταγράφηκε ξεχωριστά για το κάθε πρόσωπο, με σκοπό να γίνει σύγκριση μεταξύ τους. Το υλικό αυτό αποτελείτο από συνθέσεις που ανήκουν κυρίως στο Παπαδικό μέλος καθώς και στο Στιχηραρικό μέλος. Πρόκειται λοιπόν, τις περισσότερες φορές για εκτενής συνθέσεις, όπως για παράδειγμα είναι τα Μαθήματα. Ξεκινώντας λοιπόν την έρευνα, έγινε ενδελεχής μελέτη και μετέπειτα αναφορά στα λήμματα “Μάρκος ιερομόναχος εκ της Μονής των Ξανθοπούλων”, “Μάρκος ο Ευγενικός” και “Μάρκος επίσκοπος Κορίνθου”. Συνεχίζοντας, έγινε διαχωρισμός για κάθε μια διαφορετική αναφορά του ονόματος “Μάρκου”. Αρχικά η έρευνα επικεντρώθηκε με την εργογραφία του Μάρκου ιερομονάχου εκ της Μονής των Ξανθοπούλων. Η αρχική δουλειά στην καταγραφή των πληροφοριών ήταν η

αποδελτίωση των καταλόγων. Οι συνθέσεις ταξινομήθηκαν αρχικά με βάση το είδος και την ακολουθία, για παράδειγμα οι Κοινωνικοί ύμνοι ταξινομήθηκαν όλοι στην Θεία Λειτουργία. Το ίδιο ακριβώς έγινε και με τα άλλα δύο ονόματα, δηλαδή τον Μάρκο τον Ευγενικό και τον Μάρκο επίσκοπο Κορίνθου. Οι κατάλογοι που χρησιμοποιήθηκαν είναι οι τέσσερις τόμοι του Αγίου Όρους¹, ο πρώτος τόμος του Σινά², ο τόμος της Αγγλίας³, ο τόμος των Μετεώρων⁴ και ο τόμος των χειρογράφων της Ύδρας ο κατάλογος της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδας και οι δύο κατάλογοι του Μανόλη Χατζηγιακουμή⁴.

Τέλος, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, η ταξινόμηση των συνθέσεων έγινε κατά την τάξη των νυχθήμερων ακολουθιών, δηλαδή στην ακολουθία του Εσπερινού, στην ακολουθία του Όρθρου, στο μυστήριο της Θείας Λειτουργίας. Προς το τέλος της καταγραφής αυτής των έργων, επιπρόσθετα καταγράφηκαν και κάποια μαθήματα και κρατήματα, τα οποία δεν συγκαταλέγονται στις προαναφερθείσες ακολουθίες, αλλά είναι κυρίως μελισματικές και πολύ εκτενείς συνθέσεις με σημαντικό ρόλο στην βυζαντινή μουσική παράδοση.

---

¹ Βλ. Γρ. Θ. Στάθη, *Τα χειρόγραφα Βυζαντινής Μουσικής. Άγιον Όρος*. Τόμ. Α' (Αθήνα 1975), τόμ. Β' (Αθήνα 1976), τόμ. Γ' (Αθήνα 1993), τόμ. Δ' (2015).

² Βλ. Δ. Μπαλαγεώργου - Φ. Κρητικού, *Τα χειρόγραφα Βυζαντινής Μουσικής. Σινά*. Τόμ. Α' (Αθήνα 2008).

³ Βλ. Εμμ. Στ. Γιαννόπουλου, *Τα χειρόγραφα Βυζαντινής Μουσικής. Αγγλία*. (Αθήνα 2008). ⁴ Βλ. Γρ. Θ. Στάθη, *Τα χειρόγραφα Βυζαντινής Μουσικής. Μετέωρα*. (Αθήνα 2006).

⁴ Βλ. Α. Χαλδαιάκης, *Τα χειρόγραφα Βυζαντινής Μουσικής. Νησιωτική Ελλάς. Ύδρα*. Τόμ. Α' (Αθήνα 2005).

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Προσωπογραφία του Μάρκου επισκόπου Κορίνθου

A. Το Πηγαίο Υλικό

Το περιεχόμενο των καταλόγων αποτελείται κυρίως από τις καταλογογραφημένες συνθέσεις των μελουργών. Μέσα από την κάθε σύνθεση ο κατάλογος παρείχε τις πληροφορίες όπως, τον αιώνα γραφής του χειρογράφου, το φύλλο όπου αντιστοιχεί στο μουσικό χειρόγραφο της συγκεκριμένης σύνθεσης, τον τίτλο, δηλαδή η επιγραφή που υπάρχει πολλές φορές πριν το μέλος. Ενδεικτικά να αναφερθεί ότι στον κώδικα 977 της Μονής Ιβήρων, χρονολογημένο στα τέλη του ΙΕ' με αρχές του ΙΣΤ' αι., ανθολογείται μια σύνθεση μαθήματος *Ασπόρως εκ θείου πνεύματος* σε ήχο τρίτο⁵ αποδιδόμενη στον Μάρκο ιερομόναχο του από της Μονής των Ξανθοπούλων τον χρηματίσαντα επίσκοπο Κορίνθου. Αυτό το παράδειγμα υποδεικνύει σαφώς ότι οι τίτλοι των συνθέσεων αποδεικνύουν και τη σχέση μεταξύ των προσώπων και των τίτλων, εφόσον γίνεται προφανές ότι ο Μάρκος ιερομόναχος εκ της Μονής των Ξανθοπούλων και ο Μάρκος μητροπολίτης Κορίνθου είναι το ίδιο πρόσωπο. Επιδιώκοντας να οριστεί όμως με ακρίβεια η ταύτιση των τριών αυτών αναφορών, δηλαδή του Μάρκου του Ευγενικού, του Μάρκου επισκόπου ή άλλοτε μητροπολίτη Κορίνθου και του Μάρκου ιερομονάχου εκ της Μονής των Ξανθοπούλων, μελετήθηκαν και συγκρίθηκαν όλες οι συνθέσεις τους, ανθολογούμενες σε πλήθος κωδίκων.

---

⁵ Βλ. **Ιβήρων 1000**, (Μαθηματάριον (Τριωδίου-Πεντηκοσταρίου), β' μισό ΙΣΤ' αι.), φφ. 141v, **Ιβήρων 964**, (Μαθηματάριον, ΙΣΤ' αι.(1562)), φφ. 323v, **Ιβήρων 977**, [Μαθηματάριον - Κρατηματάριον, τέλη ΙΕ'-αρχές ΙΣΤ' αι.), φφ. 163r.

Πιο συγκεκριμένα έχουμε τρεις αναφορές σε μία σύνθεση *Δόξα Πατρί* σε ήχο πλάγιο του τετάρτου στην ακολουθία του Εσπερινού (Ξηροποτάμου 307, EBE 2406, EBE 3116), η οποία έχει τον εξής τίτλο: “*Έτερον παλαιόν, εκαλλωπίσθη δε παρά κυρίου Μάρκου του Ξανθοπούλου, εστί δε δίχορον*”. Επόμενες συνθέσεις υπάρχουν και στην ακολουθία του Όρθρου και είναι οι εξής: *Μακάριοι οι άωμοι* σε ήχο πλάγιο του πρώτου (**I.M. Βαρλαάμ 210, I.M. Αγίας Τριάδος 113**) και στιχολογία στον ίδιο ήχο (**EBE 2404**) με τίτλο: “...σε ήχο πλάγιο του πρώτου, Μάρκου στιχολογία ήχος πλ. Α’”. Εδώ αξίζει να σημειωθεί το πρόβλημα που αναφέρθηκε στην αρχή της παρούσας εργασίας. Στην δεύτερη αναφορά στην ακολουθία του Όρθρου, βλέπουμε ότι ο κωδικογράφος δεν διευκρινίζει σε ποιον Μάρκο αναφέρεται. Συνεπώς, βλέποντας ότι το χειρόγραφο αυτό αποτελεί μια Παπαδική η οποία χρονολογείται το 1463, δηλαδή λίγο μετά την εποχή που ζούσε ο μελουργός, θεωρούμε ότι είναι πολύ πιθανό να πρόκειται για τον Μάρκο που ήταν μοναχός στη Μονή των Ξανθοπούλων. Πολλές αναφορές υπάρχουν και για συνθέσεις οι οποίες συμπεριλαμβάνονται στο μυστήριο της θείας Λειτουργίας. Στην διαδικασία της αναζήτησης βρέθηκε ο Κοινωνικός ύμνος της Κυριακής *Αινείτε τον Κύριον* σε όλους σχεδόν τους ήχους με μοναδική αναφορά στο όνομα του Μάρκου ιερομονάχου εκ της μονής των Ξανθοπούλων. Αναλυτικότερα, φαίνεται ότι *Αινείτε* σε ήχο πρώτο έχουμε σε πέντε χειρόγραφα **EBE 928, EBE 2406, EBE 2406, Κουτλουμουσίου 436, Κουτλουμουσίου 456**. Κοινωνικό *Αινείτε* σε ήχο δεύτερο έχουμε μια και μοναδική αναφορά και βρίσκεται στο χειρόγραφο της **Μονής του Αγίου Στεφάνου 127**. Στον τρίτο ήχο έχουμε πάλι μια σύνθεση του κοινωνικού αυτού ύμνου στον ίδιο κώδικα που μόλις προαναφέρθηκε. Στον τέταρτο ήχο ανήκει μια άλλη σύνθεση που βρέθηκε στο χειρόγραφο της μονής **Ξηροποτάμου 317**. Συνεχίζοντας στον πλάγιο του δευτέρου και πιο ειδικά σε νενανω, υπάρχουν τέσσερα χειρόγραφα που έχουν τις συνθέσεις αυτές. Δύο από τα χειρόγραφα αυτά είναι στη **Μονή Προφήτου Ηλιού 597**, όπου στην μία περίπτωση έχουμε ολόκληρη τη σύνθεση του ύμνου από τον Μάρκο ιερομόναχο, ενώ στην δεύτερη περίπτωση έχουμε παρεμβολή του Μάρκου για το εφύμνιο, το ακροτελεύτιο δηλαδή τμήμα του Χερουβικού ύμνου, *Ως τον βασιλέα*.

Τέλος, οι δυο άλλες αναφορές είναι στους κώδικες **Σινά 1283** και **Σινά 1299**. Προς το τέλος των κοινωνικών αυτών ύμνων έχουμε και συνθέσεις στους δύο τελευταίους ήχους, τον βαρύ αλλά και τον πλάγιο του τετάρτου. Δεν γνωρίζουμε γιατί δεν βρέθηκε σύνθεση στον πλάγιο του πρώτου ήχου. Ίσως απαντηθεί το ερώτημα αυτό παραθέτοντας αργότερα και τα άλλα ονόματα. Ωστόσο, να αναφερθούν και άλλοι κοινωνικοί ύμνοι όπως, ο Κοινωνικός ύμνος της Θείας Λειτουργίας των Προηγιασμένων δώρων, *Γεύσασθε και ίδετε* σε ήχο τρίτο⁶ και πλάγιο του τετάρτου⁷, ο Κοινωνικός ύμνος θεομητορικών εορτών *Ποτήριον σωτηρίου λήψομαι* σε ήχο τέταρτο⁸, ο ύμνος αντί κοινωνικού *Συν μητρί θεόφρονι* σε ήχο πλάγιο του τετάρτου⁹, το κοινωνικό *Εξηγέρθη* σε άγνωστο ήχο, διότι δεν αναγραφόταν από τον κωδικογράφο, και τέλος έχουμε το *Δοξάζω του πατρός και του Υιού την δύναμιν* σε ήχο τρίτο¹⁰.

Παραμένοντας στο μυστήριο της Θείας Λειτουργίας, ο Μάρκος ιερομόναχος εκ της μονής των Ξανθοπούλων έγραψε και χερουβικούς ύμνους. Έχουμε συνθέσεις *Οι τα χερουβίμ* σε ήχο πρώτο, πλάγιο του δευτέρου και πλάγιο του τετάρτου (οι αναφορές στα χειρόγραφα θα γίνουν παρακάτω αναλυτικά). Επίσης, έχουμε ένα χερουβικό της αγίας και Μεγάλης Πέμπτης σε ήχο πλάγιο του τετάρτου, καθώς και άλλες δυο συνθέσεις: *Ευλογήσω* σε ήχο πλάγιο του τετάρτου και *Νυν αι δυνάμεις* σε πλάγιο του δευτέρου. Ο Μάρκος συνέθεσε επίσης Μαθήματα και Κρατήματα.

Τα μαθήματα που έγραψε ο Μάρκος, είναι το *Ασματικήν χορείαν* σε ήχο πλάγιο του τετάρτου, *Η των λειψάνων σου θήκη* σε ήχο δεύτερο, το Κοντάκιο *Οι μαθηται σου, Λόγε* σε ήχο πλάγιο του δευτέρου νενανω και, τέλος, *Τριάδα ομοούσιον*

⁶ Βλ. **Δοχειαρίου 324**, (Ανθολογία, ΙΖ' αι.(1686)), φφ. 164ν, **Ιβήρων 973**, (Παπαδική, αρχές ΙΕ' αι.), φφ. 148ν.

⁷ Βλ. **Mayer 12053**, (Ανθολογία θείας Λειτουργίας, ΙΖ' αι.), φφ. 543β.

⁸ Βλ. **SAL 48**, (Ακολουθία, ΙΕ' αι.), φφ. 243α, **I.M. Αγίας Τριάδος 113**, (Παπαδική, τέλη ΙΕ' αι.), φφ. 108β.

⁹ Βλ. **I.M. Βαρλάμ 210**, (Ανθολογία-Μαθηματάριον, αρχές ΙΣΤ' αι.), φφ. 142α.

¹⁰ Βλ. **SAL 48**, (Ακολουθία, ΙΕ' αι.), φφ. 389α, **Ιβήρων 972**, (Οικηματάριον (Ακάθιστος και Μαθήματα) - Κρατηματάριον, α' μισό ΙΕ' αι.), φφ. 231r-v.

σε ήχο δεύτερο. Όσον αφορά στα κρατήματα που συνέθεσε, έχουμε μεν οκτώ αναφορές μέσα στα χειρόγραφα αλλά δυστυχώς δεν αναφέρουν πολλές φορές τον ήχο καθώς και το ίδιο το κράτημα. Τέλος, για το όνομα Μάρκος ιερομόναχος έχουμε και δυο αναφορές σε θεοτοκία, όπως το *Τις μη μακαρίσει σε* σε ήχο πλάγιο του δευτέρου.

Συνεχίζοντας την εν λόγω έρευνα, το επόμενο όνομα που εμφανίζεται σε όλους τους Καταλόγους είναι αυτό του Μάρκου επισκόπου Κορίνθου. Άλλοτε αναφέρεται ως Μάρκος επίσκοπος Κορίνθου και άλλοτε ως Μάρκος μητροπολίτης Κορίνθου. Ξεκινώντας λοιπόν κατά σειρά των ακολουθιών, για τον Εσπερινό συνέθεσε ένα *Δόξα Πατρί*, σε ήχο πλάγιο του τετάρτου, το οποίο το βρίσκουμε σε δέκα ξεχωριστές αναφορές στα μουσικά χειρόγραφα. Μία σημαντική λεπτομέρεια που πρέπει όμως εδώ να αναφερθεί, είναι ότι στις περισσότερες από αυτές τις αναφορές ο τίτλος των συνθέσεων είναι ο εξής: “*εκαλλωπίσθη παρά του τιμιωτάτου ιερομ. Μάρκου του Ευγενικού εκ της μονής των Ξανθοπούλων*”. Όπως γίνεται αντιληπτό, ο Μάρκος Κορίνθου αφού αναφέρεται ως “*επίσκοπος*” αλλά και ως “*μετέπειτα επίσκοπος*”, προφανώς ξεκίνησε ως “*ιερομόναχος*”, που συμπίπτει με την αναφορά αυτή. Επίσης, αναφέρεται και το όνομα Ευγενικός, όπως θα δούμε πιο κάτω αναλυτικά την σχέση των δύο αυτών αναφορών. Για την ακολουθία του Όρθρου, ο Μάρκος επίσκοπος Κορίνθου έγραψε *Εμέ υπέμειναν* σε ήχο πλάγιο του πρώτου, που το βρίσκουμε στον κώδικα της I. M. Μεταμορφώσεως 192, και έχουμε και τρεις αναφορές για το *Ευλογητός ει, Κύριε - Μακάριοι οι άμωμοι* σε ήχο πλάγιο του πρώτου. Στο μυστήριο της θείας Λειτουργίας αναφέρονται οι εξής συνθέσεις του: Το κοινωνικό *Αινείτε* σε όλους τους ήχους πλην του πλαγίου πρώτου και πλαγίου δευτέρου. Υπάρχουν επίσης δύο αναφορές για το κοινωνικό της Πεντηκοστής *Το πνεύμα σου το αγαθόν* σε ήχο βαρύ, δυο χερουβικά καθώς και μια παρεμβολή στον χερουβικό ύμνο και συγκεκριμένα *Ως τον Βασιλέα* σε ήχο πρώτο. Τέλος, έχουμε και μια σύνθεση *Φωτίζου, φωτίζου* σε ήχο πρώτο, με αναφορά από το χειρόγραφο του **Jesus College 33**.

Ο Μάρκος Κορίνθου έγραψε επίσης αρκετά Μαθήματα τα οποία μας δείχνουν πότε περίπου έγινε επίσκοπος. Συγκεκριμένα, έχουμε το *Έδωκεν ημίν* σε ήχο τέταρτο. Στο

χειρόγραφο της I. M. Βαρλαάμ 208 η σύνθεση αναφέρεται με τίτλο “Έτερος αναγραμματισμός εις την αυτήν εορτήν, ποίημα κυρίου Μάρκου αρχιερέως [Κορίνθου]”. Το χειρόγραφο αυτό χρονολογείται στον ΙΕ΄ αιώνα. Η επόμενη σύνθεση *Οι μαθηταί σου, Λόγε* σε ήχο πλάγιο του δευτέρου-νενανω αναφέρεται στο χειρόγραφο της **I.M. Μεταμορφώσεως 192**, χρονολογούμενο στα μέσα του ΙΕ΄ αι., ως ποίημα του τιμιωτάτου κύρ Μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου. Το ίδιο υμνογραφικό κείμενο το βρίσκουμε και σε πλάγιο του πρώτου.

Τέλος, άλλα Μαθήματα του Μάρκου Κορίνθου είναι: *Πέτρον και Παύλον συμφώνως ανευφημήσωμεν* σε ήχο πλάγιο του δευτέρου-νενανω, *Δέσποτα, μη εάσης ημάς ορφανούς* σε ήχο πλάγιο του δευτέρου, *Άγγελοι εν ουρανοις* σε ήχο τέταρτο, *Ασματικήν χορείαν κροτήσωμεν σήμερον* σε ήχο πλάγιο του τετάρτου, *Αξίως αγάλλεται* σε ήχο δεύτερο. Σημαντικό είναι να αναφερθεί η σύνθεση *Πιστεύω εις ένα Θεόν* σε ήχο πλάγιο του δευτέρου, καθώς είναι χρονολογικά ο πρώτος που μελοποίησε το κείμενο του Συμβόλου της Πίστεως. Επίσης να αναφερθεί ότι έγραψε και δυο κρατήματα σε πρώτο και τέταρτο ήχο, καθώς και θεοτοκία όπως, *Εν τη ερυθρά θαλάσση* σε ήχο πλάγιο του πρώτου και *Τις μη μακαρίσει σε σε ήχο πλάγιο του δευτέρου*.

Τελευταία περίπτωση είναι ο Μάρκος ο Ευγενικός. Δεν είναι γνωστό από που πήρε τον χαρακτηρισμό αυτό. Ο Μάρκος ο Ευγενικός έγραψε για τον Εσπερινό το *Δόξα Πατρί*, σε ήχο πλάγιο του τετάρτου. Προχωρώντας στην Θεία Λειτουργία έγραψε τον κοινωνικό ύμνο της Κυριακής *Αινείτε* σε όλους του κύριους ήχους. Επίσης έγραψε το *Γεύσασθε* σε τρεις ήχους και τέλος τρία Χερουβικά. Οι αναφορές είναι λιγότερες σε σχέση με τους δυο προαναφερθέντες, αλλά παρόλα αυτά βρίσκουμε και κάποια μαθήματα του Ευγενικού κυρίως στα χειρόγραφα του Αγίου Όρους και του Σινά. Για παράδειγμα, στο χειρόγραφο του **Σινά 1251** το *Μυστικώς ει, Θεοτόκε, παράδεισος* σε ήχο πλάγιο του τετάρτου.

B. Βιογραφικά στοιχεία

Ο χρόνος γέννησης του Μάρκου επισκόπου Κορίνθου δεν είναι γνωστός. Μία σχετική χρονολόγηση μπορεί να γίνει με βάση την πληροφορία ότι διετέλεσε δάσκαλος του Μανουήλ Γαζή, ο οποίος έζησε στην Κρήτη το α΄ μισό και έως τα μέσα του ΙΕ΄ αιώνα¹¹. Εξ αυτού προκύπτει ότι ο Μάρκος Κορίνθου έζησε περίπου από τα τέλη του ΙΔ΄ αιώνας έως και το α΄ μισό του ΙΕ΄ αι. Η σχετική αναφορά προέρχεται από το χφ. **Σινά 1566** που γράφει ο Άγγελος Γρηγορίου μαθητής του Μανουήλ Γαζή. Στο φ. 80ν σημειώνεται: “εκαλλωπίσθη παρά κύρ Μάρκου ιερομονάχου και παρά του αυτού φοιτητού κύρ Μανουήλ του Γαζή”. Γενικότερα όμως η ζωή του Μάρκου Κορίνθου τοποθετείται σε αυτή την περίοδο σε όλη την σχετική βιβλιογραφία¹².

Επίσης, από την μελέτη του έργου του Μάρκου προέκυψαν και κάποια σημαντικά βιογραφικά στοιχεία. Ειδικότερα, στο μουσικό χειρόγραφο της **Μονής του Προφήτου Ηλιού 597**, έχουμε τον εξής τίτλο στη σύνθεση *Δόξα Πατρί* της ακολουθίας του Εσπερινού σε ήχο πλάγιο του τετάρτου: “Έτερον Δόξα, το οποίον ήν κείμενον έν τισι βιβλίοις εν τω τέλει του Μεγάλου Εσπερινού, ως και εντυχών ευρήσης ποίημα παλαιόν και ασύνηθες, ύστερον δε εκαλλωπίσθη παρά του τιμιωτάτου κυρού Μάρκου του Ευγενικού εκ της μονής των οσιωτάτων Ξανθοπούλων, συνετέθη δε μετά παραβολών δίχορον, άρχεται δε ο πρώτος χορός,

---

¹¹ Περί αυτού βλ. Εμ Γιαννόπουλος, *Η Άνθηση της Ψαλτικής Τέχνης στην Κρήτη (1566 – 1669)*. Ίδρυμα Βυζαντινής Μουσικολογίας. (Αθήνα 2004): «Υπάρχουν σαφείς μαρτυρίες ότι ο Γαζής δημιουργεί ένα δύο μέλη με στοιχεία δίφωνίας, ίσως για πρώτη φορά. Οι συνθέσεις αυτές αφορούν στο κοινωνικό Αινείτε σε ήχο πλ. Δ΄ και σύμφωνα με τον Μ. Αδάμη βρίσκονται στους κώδικες ΕΒΕ 2401, ΕΒΕ 904. Παράλληλη περίπτωση δίφωνου μέλους στο ίδιο κοινωνικό υπάρχει στον κώδικα Δοχειαρίου 315... διαπιστώνουμε ότι ο συγγραφέας προχωρεί σε μία εκτίμηση της χρονολογικής περιόδου ακμής του Γαζή, τοποθετώντας τον στα τέλη του ΙΔ΄ και τις αρχές του ΙΕ΄ αιώνα. Ωστόσο, εκτός από τα στοιχεία για τον Γαζή που αναφέρθηκαν παραπάνω, στο χφ. Σινά 1566 που γράφει ο Άγγελος Γρηγορίου μαθητής του Γαζή, στο φ. 80β σημειώνεται: “εκαλλωπίσθη παρά κύρ Μάρκου ιερομονάχου και παρά του αυτού φοιτητού κύρ Μανουήλ του Γαζή”. Ο ιερομόναχος Μάρκος και μετέπειτα επίσκοπος Κορίνθου (Γρ. Στάθης, *Η δεκαπεντασύλλαβος...*, σσ. 108-109 και Μ. Χατζηγιακουμή, *Χειρόγραφα*, σσ. 24, 81) ακμάζει στο α΄ μισό του ΙΕ΄ αιώνα, άρα ο Γαζής τοποθετείται λίγο υστερώτερα.».

¹² Βλ. Γρ. Στάθης, *Η δεκαπεντασύλλαβος...*, σσ. 108-109 και Μ. Χατζηγιακουμή, *Χειρόγραφα*, σσ. 24, 81, ακμάζει στο α΄ μισό του ΙΕ΄ αιώνα, [...].

ήχος πλ. δ' Δόξα το...το...- Και νυν το...το...". Και με αυτό τον τρόπο βλέπουμε και την συσχέτιση τουλάχιστον των δύο προσώπων, δηλαδή του Μάρκου του Ευγενικού και του Μάρκου που ήταν μοναχός στην Μονή των Ξανθοπούλων. Έχουμε λοιπόν το δεδομένο ότι ο άνθρωπος αυτός, όντως υπήρξε μοναχός στην Μονή των Ξανθοπούλων. Ωστόσο, ας συμπληρωθεί ότι σε πλήθος μουσικών πηγών του Β' μισού του ΙΕ' αιώνας και έπειτα, παράλληλα με την μελοποιητική παραγωγή του Μάρκου, εμφανίζεται και η ανάρρησή του στα εκκλησιαστικά αξιώματα, δεδομένου ότι παρουσιάζεται ως μοναχός, ιερομόναχος της μονής Ξανθοπούλων και Επίσκοπος Κορίνθου. Σύμφωνα με την βιβλιογραφία μπορεί να προσδιοριστεί χρονολογικά η περίοδος ακμής του γύρω στα μέσα ΙΕ' αιώνα, δεδομένου ότι διετέλεσε μητροπολίτης Κορίνθου από το 1454 μέχρι το 1466.¹³ Το μάθημα *Ασπόρως εκ θείου πνεύματος* σε ήχο τρίτο συναντάται στον κώδικα **Ιβήρων 1000**, Μαθηματάριο (Τριωδίου-Πεντηκοσταρίου), χρονολογούμενο στο β' μισό ΙΣΤ' αι., καθώς και στον κώδικα **Ιβήρων 977**, Μαθηματάριο - Κρατηματάριο, γραμμένο στα τέλη ΙΕ'-αρχές ΙΣΤ' αι. Και οι δύο κώδικες έχουν τον τίτλο: "Κυρού Μάρκου ιερομονάχου, του εκ της Μονής των Ξανθοπούλων του χρηματίσαντος Κορίνθου". Παράλληλα, παρατηρούμε ότι τον ίδιο τίτλο, δηλαδή "Μάρκου του Ευγενικού εκ της Μονής των Ξανθοπούλων", τον συναντάμε και στο μυστήριο της Θείας Λειτουργίας. Ειδικότερα, γίνεται η αναφορά αυτή στη σύνθεση του Κοινωνικού ύμνου *Αινείτε* σε ήχο δεύτερο¹⁴, σε ήχο τρίτο¹⁵ και σε ήχο πλάγιο του δευτέρου¹⁶. Συνεχίζοντας στην υποενοότητα των Χερουβικών ύμνων, συναντάμε ένα χερουβικό *Οι τα χερουβίμ* σε ήχο πλάγιο του τετάρτου με την ίδια αναφορά¹⁷. Από τα δεδομένα αυτά φαίνεται ότι το ίδιο πρόσωπο, ο Μάρκος ιερομόναχος εκ της Μονής των Ξανθοπούλων, αναφέρεται από τους κωδικογράφους

¹³ Βλ. Γρ. Γ. Αναστασίου, *Τα Κρατήματα στην Ψαλτική Τέχνη*, Ίδρυμα Βυζαντινής Μουσικολογίας, Μελέται 12, Αθήνα 1005, σσ. 316-317.

¹⁴ Βλ. **Ι.Μ. Προφήτου Ηλιού 597**, (Παπαδική, τέλη ΙΖ' αι.), φφ. 285r, **Σινά 1299**, (Παπαδική, ΙΗ' αι. (1715)), φφ. 278r.

¹⁵ Βλ. **Ξηροποτάμου 307**, (Παπαδική, ΙΗ' αι.), φφ. 338r.

¹⁶ Βλ. **Ξηροποτάμου 307**, (Παπαδική, ΙΗ' αι.), φφ. 354r-v, **Δοχειαρίου 337**, (Ανθολογία, ΙΗ' αι.), φφ. 204v, **Ι.Μ. Αγίου Στεφάνου 127**, (Πανδέκτης, ΙΗ' αι.), φφ. 270β.

¹⁷ Βλ. **Ξηροποτάμου 307**, (Παπαδική, ΙΗ' αι.), φφ. 316v.

άλλες φορές απλώς ως ιερομόναχος, άλλες ως επίσκοπος Κορίνθου και άλλες ως Ευγενικός, και συνεπώς πρόκειται για το ίδιο πρόσωπο¹⁸.

Ωστόσο, μια άλλη αναφορά μας δίνει μια πολύ σημαντική πληροφορία. Πρόκειται για τον Κοινωνικό ύμνος της Κυριακής *Αινείτε* σε ήχο βαρύ με τίτλο “Μάρκου του Ευγενικού εκ της μονής των οσιοτάτων Ξανθοπούλων, ύστερον δε και αρχιερεύς Κορίνθου”¹⁹. Σε αυτή την περίπτωση βλέπουμε ότι γίνεται μια σύνδεση ανάμεσα στο πρόσωπο του Μάρκου του Ευγενικού και του Μάρκου επισκόπου Κορίνθου.

Επιπροσθέτως, πρέπει να αναφερθούν και οι συνθέσεις οι οποίες έχουν τον ίδιο τίτλο, όπως οι ακόλουθες: Κοινωνικός ύμνος *Αινείτε* σε ήχο πλάγιο του τετάρτου²⁰, Κοινωνικός ύμνος *Αινείτε* σε ήχο τέταρτο²¹ και σε μία παρεμβολή του Χερουβικού ύμνου *Οι τα χερουβίμ* σε ήχο πρώτο²². Συγκεκριμένα, το *Αινείτε* σε πλ δ’ βρίσκεται στο χειρόγραφο της μονής Δοχειαρίου 337, στο φ. 209ν, πρόκειται για μία Ανθολογία και χρονολογημένη στον ΙΗ΄ αιώνα. Το δεύτερο χειρόγραφο, είναι αυτό της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος, όπου υπάρχει ένα άλλο κοινωνικό *Αινείτε* σε ήχο δ’, και πρόκειται για μία Παπαδική του ΙΗ΄ αιώνα με αναφορά στον Μάρκο. Τέλος, η παρεμβολή σε ήχο α’ για το χερουβικό *Οι τα χερουβίμ* βρίσκεται στο χειρόγραφο της Ιεράς Μονής Βαρλαάμ 210 φέροντας μια πολύ σημαντική αναφορά στον Μάρκο: “Έτερον κύρ Αγάθωνος αδελφού του Κορώνη, καλλωπισθέν εν τη μονή των Ξανθοπούλων παρά του μητροπολίτου κύρ Μάρκου του Κορίνθου [ήχος α’], με παρεμβολή (φ. 23β-24β) *Ως τον βασιλέα* κύρ Μάρκου του Κορίνθου”. Πληροφορίες όσον αφορά την διάκριση των τίτλων έχουμε στα μαθήματα μόνο του Μάρκου επισκόπου Κορίνθου. Πιο συγκεκριμένα, στο μάθημα *Οι μαθηται σου, Λογε* σε ήχο πλάγιο του δευτέρου-νενανω και ειδικότερα στο χειρόγραφο **Ξηροποτάμου**

---

¹⁸ Βλ. **Σινά 1298**, (Παπαδική, αρχές ΙΗ΄ αι.), φφ. 83r, **Σινά 1299**, (Παπαδική, ΙΗ΄ αι. (1715)), φφ. 53r, **Ιβήρων 949**, (Ανθολογία, τέλη ΙΖ΄ αι. με αρχές ΙΗ΄ αι.), φφ. 20r, **Ιβήρων 987**, (Παπαδική, ΙΗ΄ αι.), φφ. 60v, **ΕΒΕ 2175**, (Παπαδική, μέσα με τέλη ΙΗ΄ αι.), φφ. 65v, **ΕΒΕ 2839**, (Παπαδική, αρχές ΙΗ΄ αι.), φφ. 62v, **Ι.Μ. Αγίου Στεφάνου 19**, (Παπαδική, α΄ μισό ΙΗ΄ αι.), φφ. 60a, **Ι.Μ. Αγίου Στεφάνου 52**, (Παπαδική, ΙΗ΄ αι.(1743)), φφ. 53β.

¹⁹ Βλ. **Κουτλουμουσίου 406**, (Ανθολογία εγκόλπιος, α΄ μισό ΙΗ΄ αι.), φφ. 321r, **Δοχειαρίου 337**, (Ανθολογία, ΙΗ΄ αι.), φφ. 207r.

²⁰ Βλ. **Δοχειαρίου 337**, (Ανθολογία, ΙΗ΄ αι.), φφ. 209v.

²¹ Βλ. **ΕΒΕ 2175**, (Παπαδική, ΙΗ΄ αι.), φφ. 482r.

²² Βλ. **Ι.Μ. Βαρλαάμ 210**, (Ανθολογία-Μαθηματάριον, αρχές ΙΣΤ΄ αι.), φφ. 23β-24β, (: Έτερον κύρ Αγάθωνος αδελφού του Κορώνη, καλλωπισθέν εν τη μονή των Ξανθοπούλων παρά του μητροπολίτου κύρ Μάρκου του Κορίνθου [ήχος α’], με παρεμβολή (φ. 23β-24β) *Ως τον βασιλέα* κύρ Μάρκου του Κορίνθου).

383²³, Μαθηματάριον του β' μισού του ΙΕ' αιώνα, έχουμε μια ιδιαίτερη αναφορά στο πρόσωπο του Μάρκου επισκόπου Κορίνθου ως μακαριτου. Η αναγραφή παρέχει δύο πληροφορίες, πρώτον ότι ο Μάρκος ιερομόναχος εκ της Μονής των Ξανθοπούλων και ο Μάρκος Κορίνθου είναι το ίδιο πρόσωπο, και, δεύτερον, ότι είχε ήδη πεθάνει στο β' μισό του ΙΕ' αιώνα. Ένα άλλο μάθημα, το *Πέτρον και Παύλον συμφώνως ανευφημήσωμεν* σε ήχο πλάγιο του δευτέρου-νενανω, μας δείχνει σε συνδυασμό με τα δύο χειρόγραφα που το αναφέρουν²⁴ ότι ο Μάρκος διετέλεσε ως διδάσκαλος στην Μονή των Ξανθοπούλων μαζί με τον Γαβριήλ ιερομόναχο. Πιο συγκεκριμένα, η μαρτυρία βρίσκεται στον κώδικα **Ιβήρων 991**, Μαθηματάριο του ΙΖ' αιώνα και συγκεκριμένα χρονολογείται στο 1670. Στο φ. 236ν υπάρχει η σχετική αναγραφή για τη ζωή του Μάρκου: «Έτερον στιχηρόν, ο ψάλλεται εις τους δώδεκα πανευφήμους αποστόλους, ποιηθέν παρά κυρών Μάρκου και Γαβριήλ των ιερομονάχων και **διδασκάλων της μονής των Ξανθοπούλων**, δεμένον όλον, νενανω Πέτρον και Παύλον συμφώνως ανευφημήσωμεν». Η Μονή των Ξανθοπούλων, σύμφωνα με τον ιστορικό David Balfour²⁵, αποτελεί εξέλιξη του μοναστικού κελιού μέσα στο οποίο διαβιούσαν ο μετέπειτα πατριάρχης Κάλλιστος Ξανθόπουλος με τον αδερφό του Ιγνάτιο. Η ιστορική έρευνα τοποθετεί, αν και με κάποια επιφύλαξη, την Μονή των Ξανθοπούλων στην Κωνσταντινούπολη. Συγκεκριμένα, στο κείμενο του Γ. Σφραντζή²⁶ αναφέρεται ότι ο ιερομόναχος Μακάριος, μοναχός της μονής, υπήρξε πνευματικός του Μανουήλ Παλαιολόγου».³¹

Από τον κώδικα Ιβήρων 998 παρέχεται μία μαρτυρία με βάση την οποία μπορούμε να υποθέσουμε ότι ο Μανουήλ Χρυσάφης ήταν μεταγενέστερος του Μάρκου Κορίνθου²⁷. Στον κώδικα της Μονής **Ιβήρων 998**, Ανθολογία που χρονολογείται περίπου στα μέσα του ΙΗ' αιώνα, στο φ. 161r, αναφέρεται: «[Μάρκου]

---

²³ Βλ. **Ξηροποτάμου 383**, (Μαθηματάριον, β' μισό ΙΕ' αι.), φφ. 207r, (: Ο β' πους, ποιηθείς παρά του μακαριτου μητροπολίτου Κορίνθου, κυρού Μάρκου του εκ Ξανθοπούλων).

²⁴ Βλ. **Σινά 1251**, (Μαθηματάριο μηνολογίου - Μαθηματάριο μηνολογίου Μανουήλ Χρυσάφης - Μαθηματάριο Τριωδίου - Πεντηκοσταρίου, β' μισό ΙΕ' αι.), φφ. 353r, **Ιβήρων 991**, (Μαθηματάριον, ΙΖ' αι.(1670)), 236ν.

²⁵ Βλ. Balfour, 1979: σελ. 282-283

²⁶ Βλ. Σφραντζής Γ. (2006). *Βραχύ χρονικό. επιμ. Ειρήνης - Σοφίας Κιαπίδου*. Αθήνα: Κανάκη ³¹ Βλ. Α. Μήτσης, «Γεράσιμος Χαλκεόπουλος – Γεράσιμος μαθητής του Μανουήλ Χρυσάφης: Μια προσπάθεια διάκρισης μεταξύ των δυο συνθετών του ΙΕ' αιώνα», *Πρακτικά 2ου Διεθνούς Μουσικολογικού Συνεδρίου*, Βόλος 9-11 Ιουνίου 2016, «Από χορού και ομοθυμαδόν. Εξελίξεις και προοπτικές της Διεπιστημονικής Έρευνας για την Ψαλτική, Βόλος 2017, σσ. 256-276.

²⁷ Βλ. **Ιβήρων 998**, (Ανθολογία, μέσα ΙΗ' αι.), φφ. 161r, (: [Μάρκου] Κορίνθου, εκαλλωπίσθη παρά κυρ Μανουήλ Χρυσάφου, βαρύς *Τὸ πνεῦμα σου το ἄγιον*).

Κορίνθου, εκαλλωπίσθη παρά κυρ Μανουήλ Χρυσάφου, βαρύς Το πνεύμα σου το άγιον». Άλλη μια μαρτυρία στον κώδικα **Αγίου Παύλου 128**²⁸, αναφέρει επίσης καλλωπισμό του Χρυσάφη σε σύνθεση του Μάρκου. Ανάλογη μαρτυρία για την ίδια σύνθεση, *Δέσποτα, μη εάσης ημάς ορφανούς* σε ήχο πλάγιο του δευτέρου, υπάρχει και στον κώδικα **Ιβήρων 975**²⁹.

Τέλος, προκύπτει άλλη μια σημαντική πηγή η οποία αξίζει να αναφερθεί. Ειδικότερα, μια πληροφορία σχετιζόμενη με το μάθημα *Απέστειλας ημίν* σε ήχο τέταρτο αναφέρει τον Μάρκο τον Ευγενικό ως δομέστικός. Αυτό καταγράφεται στο χειρόγραφο **Ιβήρων 975**, Μαθηματάριο που χρονολογείται περίπου στα μέσα του ΙΕ' αι. Η επιγραφή αυτή λοιπόν, αναφέρεται σε έναν αναποδισμό: “Αναποδισμός από το αυτό στιχηρόν, δομεστικού του Ευγενικού, ήχος δ' *Απέστειλας ημίν Χριστέ*”.

---

²⁸ **Αγίου Παύλου 128**, (Μαθηματάριον, ΙΗ' αι.), φφ. 847, (: Μάρκου Κορίνθου, καλλωπισμός Χρυσάφου, ήχος πλ β' *Δέσποτα, μη εάσης ημάς*).

²⁹ **Ιβήρων 975**, (Μαθηματάριον, μέσα ΙΕ' αι.), φφ. 434ν, (: του Παλαμά, Του [Γερασίμου] Παλαμά, εκαλλωπίσθη παρά κύρ Μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου, ύστερον δε παρά του Χρυσάφου, πλ. Β' *Δέσποτα μη εάσης ημάς*).

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Εργογραφία

Α. Εργογραφία ανά Πρόσωπο και Ακολουθία

Μελοποιητικό έργο Μάρκου ιερομόναχου εκ της Μονής των Ξανθοπούλων

I. Εσπερινός

- *Δόξα Πατρί*, σε ήχο πλάγιο του τετάρτου

[**Ξηροποτάμου 307**, (Παπαδική, ΙΗ' αι. (1767 και 1770)), φφ. 67r (: Έτερον παλαιόν, εκαλλωπίσθη δε παρά κυρίου Μάρκου του Ξανθοπούλου, εστί δε δίχορον). **ΕΒΕ 2406**, (Παπαδική, 1453), φφ. 51v, (: Δόξα πλ. Δ' το αυτό εκαλλωπίσθη δε και επλατύνθη παρά του εν ιερομονάχοις κυρού Μάρκου εκ της Μονής των Ξανθοπουλων). **ΕΒΕ 3116**, (Ανθολόγιον - Στιχηράριον, ΙΗ' αι.), φφ. 42r, (: Έτερον παλαιόν εκαλλωπίσθη δε παρά του τιμιωτάτου κύρ Μάρκου του Ξανθοπούλου, εστί δε δίχορον, ήχος πλ.δ' *Δόξα Πατρί*)].

II. Μέλη του Όρθρου

- *Μακάριοι οι άμωμοι* σε ήχο πλάγιο του πρώτου

[**Ι.Μ. Βαρλαάμ 210**, (Ανθολογία-Μαθηματάριον, αρχές ΙΣΤ' αι.), φφ. 55α, (: Σε υπέμεινα σε, Κύριε), Έτερος Άμωμος, ψαλλόμενος εις κοιμηθέντας μοναχούς. Ο

δομέστικος απ' έξω δ' *Ευλογητός ει, Κύριε* - από χορού, ήχος έσω πλ. *Α' Μακάριοι οι άμωμοι.....* Μάρκου ιερομόναχου (φ. 55α) *Σε υπέμεινα σε, Κύριε*). **I.M. Αγίας Τριάδος 113**, (Παπαδική, τέλη ΙΕ' αι.), φφ. 119α, (: *Ήχος πλ α. Α' Άμωμος ψαλλόμενος εις κοιμηθέντας μοναχούς. Ο δομέστικος απ' έξω Ευλογητός ει, Κύριε - Από χορού, Μακάριοι οι άμωμοι.....* Μάρκου [των Ξανθοπούλων]).

III. Μέλη της Θείας Λειτουργίας

Κοινωνικά

- Κοινωνικός ύμνος της Κυριακής *Αινείτε* σε ήχο πρώτο

[**EBE 928**, (Ακολουθία, τέλη ΙΕ' αι.), φφ. 120ν, (: Κύρ Μάρκου ήχος α' *Αινείτε*). **EBE 2406**, (Παπαδική, 1453), φφ. 251r, (: *Αινείτε* ήχος α' Μάρκος ιερομόναχος). **EBE 2406**, (Παπαδική, 1453), φφ. 258ν, (: παρεκβολές στα κοινωνικά...''οργανικόν'', παρεκβολές στα κοινωνικά...''οργανικόν'' Μάρκου ιερομονάχου εκ της μονής των Ξανθοπούλων). **Κουτλουμουσίου 436**, (Ανθολογία, ΙΣΤ' αι.), φφ. 132r, (: πρωτόβαρυς, Αρχή των κοινωνικών *Αινείτε* ...Μάρκου ιερομονάχου των Ξανθοπούλων (πρωτόβαρυς, φ. 135r). **Κουτλουμουσίου 456**, (Παπαδική - Μαθηματάριον, ΙΕ' αι.), φφ. 95ν, (: Αρχή συν Θεώ αγίω των κατ' ήχον κοινωνικών, ποιήματα διαφόρων ποιητών. ....του τιμιωτάτου ιερομονάχου Μάρκου (φ. 95ν)].

- Κοινωνικός ύμνος της Κυριακής *Αινείτε* σε ήχο βαρύ

[**Σίμωνος Πέτρας 1**, (Ανθολογία, αρχές ΙΖ' αι.), φφ. 116r, (: Αρχή των κοινωνικών, ήχος βαρύς *Αινείτε* Μάρκου ιερομονάχου). **I.M. Αγίου Στεφάνου 127**, (Πανδέκτης, ΙΗ' αι.), φφ. 274α, (: Αρχή συν Θεώ και των του βαρέος ήχου Κοινωνικών, παλαιών τε και νέων, Μάρκου ιερομονάχου)].

- Κοινωνικός ύμνος της Κυριακής *Αινείτε* σε ήχο πλάγιο του τετάρτου

[**SAL 48**, (Ακολουθία, ΙΕ' αι.), φφ. 259α, (: Μάρκου ιερομονάχου). **Ι.Μ. Αγίου Στεφάνου 127**, (Πανδέκτης. ΙΗ' αι.), φφ. 277β, (: Αρχή συν Θεώ και των του πλ. Δ' ήχου Κοινωνικών, παλαιών τε και νέων, Και, Μάρκου ιερομονάχου)].

- Κοινωνικός ύμνος της Κυριακής *Αινείτε* σε ήχο τέταρτο

[**Ξηροποτάμου 317**, (Ανθολογία, αρχές ΙΗ' αι.), φφ. 203r].

- Κοινωνικός ύμνος της Κυριακής *Αινείτε* σε ήχο πλάγιο του δευτέρου-νενανώ

[**Μονή Προφήτου Ηλιού 597**, (Παπαδική, τέλη ΙΖ' αι.), φφ. 252r, (: Αρχή συν Θεώ αγίω και του πλ. Β' ήχου των Χερουβικών Ύμνων, εις την ώαν του φ. 252v σημειούται: «παρεμβολή κυρ Μάρκου ιερομονάχου εκ της Ξανθοπούλων» (Ως τον βασιλέα). **Μονή Προφήτου Ηλιού 597**, (Παπαδική, τέλη ΙΖ' αι.), φφ. 302v, (: Κάτωθεν μικρού κοσμήματος Αρχή συν Θεώ αγίω και του πλ. Β' ήχου, Ακολουθούν συνθέσεις των: Μάρκου ιερομονάχου). **Σινά 1283**, (Ανθολογία, γ' τέταρτο ΙΖ' αι.), φφ. 87v, (: Αρχή συν Θεώ αγίω και των κοινωνικών του πλ. Β' ήχου, Ακολουθούν οι συνθέσεις των: ...Μάρκου ιερομονάχου). **Σινά 1299**, (Παπαδική, ΙΗ' αι.), φφ. 297r, (: Αρχή συν Θεώ αγίω και του πλαγίου δευτέρου ήχου των κοινωνικών, Ακολουθούν συνθέσεις των: ... Μάρκου ιερομονάχου)].

- Κοινωνικός ύμνος της της Κυριακής *Αινείτε* σε ήχο δεύτερο

[**Ι.Μ. Αγίου Στεφάνου 127**, (Πανδέκτης. ΙΗ' αι.), φφ. 252β, (: Αρχή και των του δευτέρου ήχου Κοινωνικών, παλαιών τε και νέων, ήχος β' *Αινείτε τον κύριον* Και, Μάρκου του εκ Ξανθοπούλων)].

- Κοινωνικός ύμνος της της Κυριακής *Αινείτε* σε ήχο τρίτο

[**I.M. Αγίου Στεφάνου 127**, (Πανδέκτης. ΙΗ' αι.), φφ. 255α, (: Αρχή συν θεό και του τρίτου ήχου Κοινωνικών, παλαιών τε και νέων, ήχος τρίτος *Αινείτε τον Κύριον Και, Μάρκου του εκ Ξανθοπούλων*)].

- Κοινωνικός ύμνος της Θείας Λειτουργίας των Προηγιασμένων δώρων,
Γεύσασθε και ιδετε σε ήχο τρίτο

[Βλ. **Δοχειαρίου 324**, (Ανθολογία, ΙΖ' αι.(1686)), φφ. 164ν, (: Μάρκου ιερομονάχου , ήχος τρίτος *Γεύσασθε*). **Ιβήρων 973**, (Παπαδική, αρχές ΙΕ' αι.), φφ. 148ν, (: Μάρκου ιερομονάχου ήχος τρίτος *Γεύσασθε*)].

- Κοινωνικός ύμνος της Θείας Λειτουργίας των Προηγιασμένων δώρων,
Γεύσασθε και ιδετε σε ήχο πλάγιο του τετάρτου

[**Mayer 12053**, (Ανθολογία θείας Λειτουργίας, ΙΖ' αι.), φφ. 543β, (: Έτερον του τιμιωτάτου ιερομονάχου κύρ Μάρκου [εκ των Ξανθοπουλων])].

- Κοινωνικός ύμνος θεομητορικών εορτών, *Ποτήριον σωτηρίου λήψομαι* σε ήχο τέταρτο

[**SAL 48**, (Ακολουθία, ΙΕ' αι.), φφ. 243α, (: Μάρκου ιερομονάχου). **I.M. Αγίας Τριάδος 113**, (Παπαδική, τέλη ΙΕ' αι.), φφ. 108β, (: οργανικόν, Κοινωνικών, *Ποτήριον*, ποίημα κυρού Μάρκου ιερομονάχου από των Ξανθοπούλων, ήχος δ' οργανικόν *Ποτήριον σωτηρίου*)].

- Κοινωνικός ύμνος *Εξηγέρθη*

[**Κουτλουμουσίου 456**, (Παπαδική - Μαθηματάριον, ΙΕ' αι.), φφ. 119r, (: Και τα κοινωνικά, *Εξηγέρθη* ... έτερον Μάρκου ιερομονάχου (φ. 119r))].

Χερουβικά

- Χερουβικός Ύμνος *Οι τα Χερουβίμ* σε ήχο πλάγιο του δευτέρου

[**Μονή Προφήτου Ηλιού 597**, (Παπαδική, τέλη ΙΖ' αι.), φφ. 252v, (: εις την ώαν του φ. 252v σημειούται: «παρεμβολή κυρ Μάρκου ιερομονάχου εκ της Ξανθοπούλων» (Ως τον βασιλέα). **Παντελεήμονος 901**, (Ανθολογία (Λειτουργίας) - Μαθηματάριον, ΙΗ' αι.(1734)), φφ. 6r. **ΕΒΕ 899**, (Παπαδική, 1390-1410), φφ. 120v, (: *Οι τα Χερουβίμ* (15ος αιώνας), Μάρκος ιερομόναχος εκ της μονής των Ξανθοπούλων). **ΕΒΕ 2401**, (Παπαδική, ΙΕ' αι.) φφ. 208r, (: Κύρ Μάρκου ιερομονάχου *Οι τα χερουβίμ* ήχος πλ. Β'). **ΕΒΕ 2837**, (Παπαδική, 1457), φφ. 160r, (: Χερουβικόν , με εξήγησις του Μάρκου ιερομονάχου [εκ της μονής των Ξανθοπούλων], ήχος πλ. Β' *Οι τα χερουβίμ*). **Ι.Μ. Αγίου Στεφάνου 127**, (Πανδέκτης. ΙΗ' αι.), φφ. 224β, (: Αρχή και των του πλ. Β' ήχου των Χερουβικών, παλαιών τε και νέων, παρεκβολή του τιμιωτάτου κύρ Μάρκου). **Κουτλουμουσίου 456**, (Παπαδική - Μαθηματάριον, ΙΕ' αι.), φφ. 78r, (: Αρχή των χερουβικών. Ψαλλόμενον από χορού πλ. Β' *Οι τα χερουβείμ* ...Μάρκου ιερομονάχου). **Ιβήρων 987**, (Παπαδική, ΙΗ' αι. (μετά το 1731)), φφ. 371v, (: *Οι τα χερουβίμ* πλ. Β' παρεμβολή Μάρκου ιερομονάχου των Ξανθοπούλων)].

- Χερουβικός Ύμνος *Οι τα Χερουβίμ* σε ήχο πρώτο

[**Σινά 1283**, (Ανθολογία, γ' τέταρτο ΙΖ' αι.), φφ. 9r, (: Αρχή συν Θεώ αγίω και των κατ' ήχον χερουβικών ύμνων, ποιθέντων παρά διαφόρων ποιητών παλιών τε και

νέων, Των νεωτέρων ποιητών του 17ου αιώνας περιέχονται διπλές συνθέσεις. Οι συνθέσεις είναι των εξής μελουργών: ...Μάρκου ιερομονάχου των Ξανθοπούλων). **Παντελεήμονος 901**, (Ανθολογία (Λειτουργίας) - Μαθηματάριον, ΙΗ' αι.), φφ. 6r, (: Αρχή συν θεώ αγίω και των κατ' ήχον χερουβικών ύμνων, ποιήματα διαφόρων ποιητών, παλαιών τε και νέων *Οι τα χερουβίμ ...Μάρκου ιερομονάχου εκ των Ξανθοπούλων (Ως τον βασιλέα)...Μάρκου του Ξανθοπούλου*)]].

- Χερουβικός Ύμνος *Οι τα Χερουβίμ* σε ήχο πλάγιο του τετάρτου

[**Μονή Προφήτου Ηλιού 597**, (Παπαδική, τέλη ΙΖ' αι.), φφ. 262v, (: Αρχή συν Θεώ αγίω και του πλ. Δ' των Χερουβικών Ύμνων, Ακολουθούν συνθέσεις των: Μάρκου Ξανθοπούλου). **I.M. Αγίου Στεφάνου 127**, (Πανδέκτης. ΙΗ' αι.), φφ. 235α, (: Αρχή και του πλ. Δ' ήχου των Χερουβικών. ....(φ. 235α) ποίημα κύρ Μάρκου εκ των Ξανθοπούλων). **Σινά 1299**, (Παπαδική, ΙΗ' αι. (1715)), φφ. 259r, (: Αρχή συν Θεώ αγίω του πλαγίου τετάρτου ήχου των χερουβικών ύμνων, Ακολουθούν συνθέσεις των: ... Μάρκου Ξανθοπούλου). **Ιβήρων 949**, (Ανθολογία, τέλη ΙΖ' αι. - αρχές ΙΗ' αι.), φφ. 136v, (: *Οι τα χερουβίμ* ήχος πλ. Δ' Μάρκου του Ξανθοπούλου)]].

- Χερουβικός ύμνος για την αγία και Μεγάλη Πέμπτη

[**Mayer 12053**, (Ανθολογία θείας Λειτουργίας, ΙΖ' αι.), φφ. 550β, (: Από το μέσον της τεσσαρακοστής και εκείθεν ψάλλεται το παρόν, ήχος πλ.δ' ο προηγούμενος ύμνος, αλλά ολόκληρος. Τέλος της Θείας Λειτουργίας των προηγιασμένων, Χερουβικών τη Αγία και μεγάλη Πέμπτη, ο λέγεται και αντί κοινωνικού. Και πρώτον μεν αναγιγνώσκεται χωρίς μέλους, έπειτα ψάλλεται μετά μέλους). **EBE 928**, (Ακολουθία, τέλη ΙΕ' αι.), φφ. 147r, (: Μάρκου (Θ.Λ. Μεγάλου Βασιλείου)]].

- *Νυν αι δυνάμεις* σε ήχο πλάγιο του δευτέρου

[**I.M. Προφήτου Ηλιού 607 (8)**, (Ανθολογία, ΙΘ' αι.), φφ. 180r, (: δια παραδόσεως του κυρίου Μάρκου, Κυρ Μανουήλ πρωτοψάλτου, δια παραδόσεως του κυρίου Μάρκου, ήχος πλ. Β' *Νυν αι δυνάμεις*)].

- *Ευλογήσω... στόματί μου. Αλληλοΐα σε ήχο πλάγιο του τετάρτου*

[**Mayer 12053**, (Ανθολογία θείας Λειτουργίας, ΙΖ' αι.), φφ. 549β, (: Εις το μετά φόβου, ήχος πλ.δ' *Ευλογήσω... στόματί μου. Αλληλοΐα*)].

- *Δοξάζω του πατρός και του Υιού την δύναμιν σε ήχο τρίτο*

[**SAL 48**, (Ακολουθία, ΙΕ' αι.), φφ. 389α, (: Αργό μέλος με κρατήματα, Έτερον, ποίημα ιερομονάχου κύρ μάρκου, ήχος τρίτος *Δοξάζω του πατρός και του Υιού την δύναμιν... Αργό μέλος με κρατήματα*). **Ιβήρων 972**, (Οικηματάριον (Ακάθιστος και Μαθήματα) - Κρατηματάριον, α' μισό ΙΕ' αι.), φφ. 231r-v, (: Έτερον τριαδικόν του εν ιερομονάχους κυρίου Μάρκου του από της μονής των αγίων Ξανθοπούλων, πλ. Δ' *Δοξάζω του Πατρός*)].

- *Συν μητρί θεόφρονι τι τι τι σε ήχο πλάγιο του τετάρτου*

[**I.M. Βαρλαάμ 210**, (Ανθολογία-Μαθηματάριον, αρχές ΙΣΤ' αι.), φφ. 142α, (: Μηνί Μαίω κα', των αγίων και θεοστέπτων βασιλέων Κωνσταντίνου και Ελένης, ποίημα του Γλυκέος, ήχος πλ. Δ' *Σέλας φαινόν. ....* (φ. 142α) έτερον κράτημα κύρ Μάρκου ιερομονάχου *Συν μητρί θεόφρονι τι τι τι*)].

IV. Μαθήματα

- *Ασματικήν χορείαν σε ήχο πλάγιο του τετάρτου*

[**Σίμωνος Πέτρας 1**, (Ανθολογία, αρχές ΙΖ' αι.), φφ. 206r, (: Στιχηρόν ψαλλόμενον τη Κυριακή των Αγίων Πάντων, ποίημα κυρού Μάρκου ιερομονάχου του Ξανθοπούλου). **Δοχειαρίου 369**, (Ανθολογία-Αναστασιματάριον (παλαιόν), αρχές ΙΖ' αι.), φφ. 252v, (: Μάρκου ιερομονάχου, ήχος πλ. Δ' *Ασματικήν χορείαν*). **Add. 57942**, (Πολυέλαιοι, αναγραμματισμοί, Θεοτοκία, Στιχηρά, τέλη ΙΕ' αι.), φφ. 46β, (: Ποίημα ιερομονάχου Μάρκου εκ των οσίων Ξανθοπούλων, στιχηρόν εις πάντας). **I.M. Μεταμορφώσεως 56**, (Εγκόλπιον-Ανθολόγιον, ΙΣΤ' αι.), φφ. 197β-202β, (: Την Κυριακή των αγίων Πάντων, στιχηρόν κύρ Μάρκου ιερομονάχου του Ξανθοπούλου)].

- *Η των λειψάνων σου θήκη* σε ήχο δεύτερο

[**Κουτλουμουσίου 456**, (Παπαδική - Μαθηματάριον, ΙΕ' αι.), φφ. 200r, (: Στιχηρά συν θεώ ψαλλόμενα εν ταις επισήμοις εορταίς του όλου ενιαυτού, αρχόμενα εν τη πρώτη του Σεπτεμβρίου μηνός. Στιχηρόν εις τον άγιον Συμεώνα τον στυλίτην, ποίημα του πρωτοψάλτου Ιωάννου του Γλυκέως, ήχος β' *Η των λειψάνων σου θήκη* ..Μάρκου ιερομονάχου)].

- Κοντάκιον

[**ΕΒΕ 2406**, (Παπαδική, 1453), φφ. 214v, (: Κοντάκιον ψαλλόμενον εις κοιμηθέντας, ποίημα του δομεστικού κυρού Ανδρέου, ήχος πλ δ' *Μετά των αγίων από χορού*, ήχος πλ δ' *Μετά των αγίων ανάπαυσον*, ήχος πλ δ' *Αυτός μόνος υπάρχουν αθάνατος, ο ποιήσας και πλάσας...* ήχος πλ δ' *Μετά των αγίων...* από χορού, ήχος νανα *Παναγία Παρθένε ανύμφευτε, η τεκούσα το φως το απρόσιτον...*Μάρκου ιερομονάχου)].

- *Οι μαθηται σου, Λόγε* σε ήχο πλάγιο του δευτέρου-νενανώ

[**Ιβήρων 964**, (Μαθηματάριον, ΙΣΤ΄ αι.(1562)), φφ. 160ν, (: από το στιχηρόν *Προτύπων την ανάστασιν, Αναγραμματισμός, Μάρκου ιερομονάχου νενανω Οι μαθηταί σου, Λόγε*)].

- *Τριάδα ομοούσιον* σε ήχο δεύτερο

[**Ιβήρων 993**, (Ανθολογία-Μαθηματάριον, μέσα ΙΖ΄ αι.), φφ. 211r, (: τριαδικόν, Μάρκου ιερομονάχου τριαδικόν, ήχος β΄ *Τριάδα ομοούσιον*)].

V. Κρατήματα

[**Παντελεήμονος 962**, (Κρατηματάριον - Ανθολόγιον Μαθηματαρίου (μικρόν), ΙΣΤ΄ αι.), φφ. 1r, (: Αρχή των κρατημάτων, ποιηθέντων παρά διαφόρων ποιητών. Συνθέσεις των...Μάρκου του ιερομονάχου). **ΕΒΕ 2406**, (Παπαδική, 1453), φφ. 246r, (: “γιαραμάς”, Έτερον του Μάρκου ιερομονάχου εκ της μονής των Ξανθοπούλων, “γιαραμας”, *Αλληλούια*). **I.M. Αγίου Στεφάνου 20**, (Οικηματάριον (Ακάθιστος Ύμνος) - Κρατηματάριον, ΙΗ΄ αι.), φφ. 112a, (: οργανικόν, περσικόν, δ΄ ήχος, Οργανικόν, περσικόν, κύρ Μάρκου ιερομονάχου [των Ξανθοπούλων]). **I.M. Μεταμορφώσεως 479**, (Οικηματάριον (Ακάθιστος Ύμνος)-Κρατηματάριον, γ΄ τέταρτο ΙΗ΄ αι.), φφ. 200β, (: οργανικόν, περσικόν, δ΄ ήχος, Οργανικόν, περσικόν, κύρ Μάρκου ιερομονάχου *Τοτοσοτοτο*). **I.M. Μεταμορφώσεως 479**, (Οικηματάριον (Ακάθιστος Ύμνος)-Κρατηματάριον, γ΄ τέταρτο ΙΗ΄ αι.), φφ. 202a, (: έτερον λεγόμενον τρουμπέτα, δ΄ ήχος, Έτερον λεγόμενον τρουμπέτα, ήχος δ΄ μελέτα *Ερερερε*). **Κουτλουμουσίου 446**, (Παπαδική νέα, ΙΗ΄ αι. (1757)), φφ. 500ν, (: οργανικόν, ήχος δ΄, Αρχή συν Θεώ αγίω και των κατ΄ ήχον τερετιζόντων ηχημάτων, σμικρυνθέντων και παραλλαγέντων παρά του νεοφανούς Κουκουζέλου κυρίου Ιωάσαφ. Ακολουθούν... Μάρκου ιερομονάχου οργανικόν (ήχος δ΄, φ. 500ν). **Ιβήρων 951**, (Ανθολογία, β΄ μισό ΙΖ΄ αι.), φφ. 120ν, (: ήχος δ΄, Αρχή συν θεώ αγίω και των κατ΄ ήχον τερετιζόντων ηχημάτων, σμικρυνθέντων και παραλλαγέντων παρά του

νεοφανούς Κουκουζέλη κυρίου Ιωάσαφ. ...Μάρκου ιερομονάχου (ήχος δ'). **Ιβήρων 976**, (Μαθηματάριον, α' μισό ΙΣΤ' αι.), φφ. 183v, (: Αρχή συν Θεώ αγίω των στιχηρών και αναγραμματισμών των εορτών του όλου χρόνου. Μάρκου ιερομονάχου του Ξανθοπούλου (φ. 183v)].

VI. Θεοτοκία

- *Τις μη μακαρίσει σε σε ήχο πλάγιο του δευτέρου*

[**Ιβήρων 993**, (Ανθολογία-Μαθηματάριον, μέσα ΙΖ' αι.), φφ. 264v, (: δογματικόν, Μάρκου ιερομονάχου, δογματικόν, ήχος πλ. Β' *Τις μη μακαρίσει σε*). **ΕΒΕ 2404**, (Παπαδική, 1463), φφ. 304r, (: σε ήχο πλάγιο του δευτέρου, Θεοτοκία, Ξανθοπούλου ήχος πλ. Β')].

Μελοποιητικό έργο Μάρκου του Ευγενικού

I. Εσπερινός

- *Δόξα Πατρί*, σε ήχο πλάγιο του τετάρτου

[**Διονυσίου 581**, (Ανθολογία-Δοξαστάριον, μέσα ΙΗ' αι.), φφ. 54r (: Παλαιόν και ασύνηθες, εκαλλωπίσθη παρά κύρ Μάρκου του Ευγενικού, ψάλλεται δε παρά των δύο χορών). **Σινά 1298**, (Παπαδική, αρχές ΙΗ' αι.), φφ. 83r, (: όπερ ην κείμενον εν τισι βιβλίοις εν τω τέλει του μεγάλου Εσπερινού, ίσως ευρήσεις, ποίημα παλαιόν και ασύνηθες, ύστερον δε εκαλλωπίσθη παρά του τιμιωτάτου κυρού Μάρκου του Ευγενικού εκ της Μονής των οσιωτάτων Ξανθοπούλων, συνετέθη δε μετά παραβολών δίχορον· άρχεται δε ο α' χορός). **Σινά 1299**, (Παπαδική, ΙΗ' αι. (1715)), φφ. 53r, (: το οποίον ήν κείμενον εν τισι βιβλίοις εν τω τέλει του μεγάλου Εσπερινού, ως και εν τυχόν ευρήσεις, ποίημα παλαιόν και ασύνηθες, ύστερον δε εκαλλωπίσθη παρά κύρ Μάρκου Ευγενικού εκ της μονής των Ξανθοπούλων, συντίθεται δε μετά παραβολών). **Ιβήρων 949**, (Ανθολογία, τέλη ΙΖ' αι. με αρχές ΙΗ' αι.), φφ. 20r, (: το οποίον ήν κείμενον εν τισι βιβλίοις εν τω τέλει του μεγάλου Εσπερινού, ος και εντυχόν ευρήσεις, ποίημα παλαιόν και ασύνηθες, ύστερον δε εκαλλωπίσθη παρά του τιμιωτάτου κύρ Μάρκου του Ευγενικού εκ της μονής των οσιωτάτων Ξανθοπούλων, συνετέθη δε μετά παραβολών δίχορον, άρχεται δε ο πρώτος χορός). **Ιβήρων 987**, (Παπαδική, ΙΗ' αι.), φφ. 60v, (: το οποίον ην κείμενον εν τισι βιβλίοις εν τω τέλει του μεγάλου Εσπερινού, ως και εντυχόν ευρήσεις, ποίημα παλαιόν και ασύνηθες, ύστερον δε εκαλλωπίσθη παρά του τιμιωτάτου ιερομ. Μάρκου του Ευγενικού εκ της μονής των Ξανθοπούλων, ετέθη δε μετά παραβολών, άρχεται δε ο πρώτος χορός). **ΕΒΕ 2175**, (Παπαδική, μέσα με τέλη ΙΗ' αι.), φφ. 65v, (: του μεγάλου Εσπερινού, ποίημα παλαιόν και ασύνηθες...εκαλλωπίσθη παρά του τιμιωτάτου κύρ Μάρκου του Ευγενικού εκ της Μονής των Ξανθοπούλων). **ΕΒΕ 2839**, (Παπαδική, αρχές ΙΗ' αι.),

φφ. 62ν, (: του Μάρκου του Ευγενικού εκ της Μονής των Ξανθοπούλων). **I.M. Αγίου Στεφάνου 19**, (Παπαδική, α' μισό ΙΗ' αι.), φφ. 60α, (: ην κείμενον εν τισι βιβλίοις εν τω τέλει του μεγάλου Εσπερινού, ως και εντυχών ευρήσεις, ποίημα παλαιόν και ασύνηθες, όπερ μετά ταυτα εκαλλωπίσθη παρά κύρ Μάρκου του Ευγενικού εκ της μονής των

Ξανθοπούλων, συνετέθη δε μετά παρεκβολών. Αρχεται ο α' χορός.). **I.M. Αγίου Στεφάνου 52**, (Παπαδική, ΙΗ' αι.(1743)), φφ. 53β, (: Πληρωθέντων δε τούτων, ευθύς ποιεί ο ιερεύς την μεγάλην συναπτήν, και μετά την εκφώνησιν ποιεί ο κανονάρχης μετάνοιαν εις τον αριστερόν χορόν και άρχεται ο δομέστικος του δευτέρου χορού το παρόν γεγωνοτέρα φωνή, εις διπλασμόν, ήχος πλ. Δ' *Μακάριος ανήρ* ..... Έτερον, όπερ ην κείμενον εν τισι βιβλίοις, παλαιόν και ασύνηθες, ύστερον δε εκαλλωπίσθη παρά του τιμωτάτου κυρίου Μάρκου του Ευγενικού, εκ της μονής των Ξανθοπούλων). **I.M. Αγίου Στεφάνου 127**, (Πανδέκτης. ΙΗ' αι.), φφ. 18β, (: Έτερον Δόξα... Εν τω τέλει του μεγάλου Εσπερινού, ως εντυχών ευρήσεις, ποίημα παλαιόν και ασύνηθες, όπερ μετά ταυτα εκαλλωπίσθη παρά του τιμωτάτου κύρ Μάρκου, δίχορον). **I.M. Προφήτου Ηλιού 597**, (Παπαδική, τέλη ΙΖ' αι.), φφ. 49r (: Έτερον Δόξα, το οποίον ήν κείμενον έν τισι βιβλίοις εν τω τέλει του μεγάλου εσπερινού, ως και εντυχών ευρήσης ποίημα παλαιόν και ασύνηθες, ύστερον δε εκαλλωπίσθη παρά του τιμωτάτου κυρού Μάρκου του Ευγενικού εκ της μονής των οσιωτάτων Ξανθοπούλων, συνετέθη δε μετά παραβολών δίχορον, άρχεται δε ο πρώτος χορός, ήχος πλ. δ' Δόξα το...το...- Και νυν το...το...)].

II. Μέλη της Θείας Λειτουργίας

Κοινωνικά

- Κοινωνικός ύμνος της της Κυριακής *Αινείτε* σε ήχο βαρύ

[**I.M. Αγίου Στεφάνου 52**, (Παπαδική, ΙΗ' αι.), φφ. 309β].

- Κοινωνικός ύμνος της της Κυριακής *Αινείτε* σε ήχο πρώτο

[**Ξενοφώντος 114**, (Ανθολογία, ΙΗ' αι.), φφ. 163ν, (: Αρκτέον και των κατ' ήχον κοινωνικών, *Αινείτε* Πλούσια συλλογή...Μάρκου του Ευγενικού)].

- Κοινωνικός ύμνος της της Κυριακής *Αινείτε* σε ήχο τέταρτο

[**Ι.Μ. Προφήτου Ηλιού 597**, (Παπαδική, τέλη ΙΖ' αι.), φφ. 294r, (: Κάτωθεν κομψού κοσμήματος Αρχή συν θεώ αγίω και του τετάρτου ήχου των Κοινωνικών, Ακολουθούν συνθέσεις των: Μάρκου Ευγενικού). **Ι.Μ. Αγίου Στεφάνου 127**, (Πανδέκτης, ΙΗ' αι. γ' τέταρτο), φφ. 261β, (: Αρχή και των του τετάρτου ήχου Κοινωνικών, παλαιών τε και νέων, έτερον ποίημα κύρ Μάρκου του Ευγενικού). **Σινά 1283**, (Ανθολογία, ΙΖ' αι. γ' τέταρτο), φφ. 79ν, (: Αρχή συν Θεώ αγίω του τετάρτου ήχου των κοινωνικών, Ακολουθούν οι συνθέσεις των: ...Μάρκου Ευγενικού). **Ξηροποτάμου 307**, (Παπαδική, ΙΗ' αι. 1767 και 1770)), φφ. 342r, (: ήχος δ' ... Μάρκου Ευγενικού)].

- Κοινωνικός ύμνος της της Κυριακής *Αινείτε* σε ήχο δεύτερο

[**Ι.Μ. Προφήτου Ηλιού 597**, (Παπαδική, τέλη ΙΖ' αι.), φφ. 285r, (: Κάτωθεν κοινού κοσμήματος Αρχή συν θεώ αγίω και του δευτέρου ήχου των Κοινωνικών, Ακολουθούν συνθέσεις των: Μάρκου του Ευγενικού εκ των Ξανθοπούλων). **Ι.Μ. Αγίου Στεφάνου 19**, (Παπαδική, α' μισό ΙΗ' αι.), φφ. 346a, (: Αρχή συν θεώ αγίω των κατ' ήχον

Κοινωνικών ύμνων, ποιηθέντων υπό διαφόρων ποιητών, παλαιών τε και νέων.

Μάρκου του Ευγενικού, Αρχή συν Θεώ του τρίτου ήχου Κοινωνικών... Μάρκου Ευγενικού (φφ. 349α). **Σινά 1283**, (Ανθολογία, γ' τέταρτο ΙΖ' αι.), φφ. 70ν, (: Αρχή συν θεώ αγίω και των κοινωνικών του δευτέρου ήχου, το παρόν, ποίημα του οσίου πατρός ημών Ιωάννου του Δαμασκηνού, ήχος β' *Αινείτε τον Κύριον* Ακολουθούν οι συνθέσεις των: ... Μάρκου του Ευγενικού (φ. 70ν). **Σινά 1299**, (Παπαδική, ΙΗ' αι.

(1715)), φφ. 278r, (: Αρχή συν Θεώ αγίω και του δευτέρου ήχου των κοινωνικών, Ακολουθούν συνθέσεις των: ... Μάρκου του Ευγενικού εκ των Ξανθοπούλων). **Ξηροποτάμου 307**, (Παπαδική, ΙΗ' αι.), φφ. 335r, (: Κοινωνικά ήχος β' Μάρκου του Ευγενικού). **Δοχειαρίου 337**, (Ανθολογία, ΙΗ' αι.), φφ. 191v, (: Κοινωνικόν Ήχος β' ...Μάρκου Ευγενικού)].

- Κοινωνικός ύμνος της της Κυριακής *Αινείτε* σε ήχο τρίτο

[**Ι.Μ. Αγίου Στεφάνου 19**, (Παπαδική, α' μισό ΙΗ' αι.), φφ. 349α. **Σινά 1283**, (Ανθολογία, γ' τέταρτο ΙΖ' αι.), φφ. 73v, (: Αρχή συν Θεώ αγίω και των κοινωνικών ύμνων του τρίτου ήχου, Ακολουθούν οι συνθέσεις των: Μάρκου του Ευγενικού). **Σινά 1299**, (Παπαδική, ΙΗ' αι. (1715)), φφ. 281r, (: Αρχή συν Θεώ αγίω του τρίτου ήχου των κοινωνικών, Ακολουθούν συνθέσεις των: Μάρκου Ευγενικού). **Ξηροποτάμου 307**, (Παπαδική, ΙΗ' αι.), φφ. 338r, (: ήχος τρίτος ... Μάρκου του Ευγενικού των Ξανθοπούλων). **Δοχειαρίου 337**, (Ανθολογία, ΙΗ' αι.), φφ. 193v, (: ήχος τρίτος Μάρκου του Ευγενικού). **Ιβήρων 949**, (Ανθολογία, τέλη ΙΖ' αι. - αρχές ΙΗ' αι.), φφ. 150r, (: *Αινείτε* ήχος τρίτος Μάρκου του Ευγενικού)].

- Κοινωνικός ύμνος της Κυριακής *Αινείτε* σε ήχο πλάγιο του δευτέρου

[**Ξηροποτάμου 307**, (Παπαδική, ΙΗ' αι.), φφ. 354r-v, (: ήχος πλ. Β' ... Μάρκου Ξανθοπούλων). **Δοχειαρίου 337**, (Ανθολογία, ΙΗ' αι.), φφ. 204v, (: Ήχος πλ. Β' Μάρκου εκ των Ξανθοπούλων). **Ι.Μ. Αγίου Στεφάνου 127**, (Πανδέκτης, ΙΗ' αι.), φφ. 270β, (: Αρχή και των του πλ. Β' ήχου Κοινωνικών, παλαιών τε και νέων, Και, Μάρκου του Ευγενικού)].

- Κοινωνικός ύμνος της Θείας Λειτουργίας των Προηγιασμένων δώρων,
Γεύσασθε και ιδετε σε ήχο πλάγιο του πρώτου

[**ΕΒΕ 2175**, (Παπαδική, μέσα - τέλη ΙΗ' αι.), φφ. 511v, (: Η Λειτουργία των Προηγιασμένων... πλ.α' Μάρκος Ευγενικός *Γεύσασθε*). **Ξηροποτάμου 307**, (Παπαδική, ΙΗ' αι.), φφ. 399v, (: *Γεύσασθε* εις πλ. Α' ... Μάρκου Ευγενικού)].

- Κοινωνικός ύμνος της Θείας Λειτουργίας των Προηγιασμένων δώρων,
Γεύσασθε και ιδετε σε ήχο τέταρτο

[**Παντελεήμονος 901**, (Ανθολογία-Μαθηματάριον, ΙΗ' αι.), φφ. 91r, (: σε ήχο δ' *Γεύσασθε* Μάρκου του Ευγενικού)].

- Κοινωνικός ύμνος της Θείας Λειτουργίας των Προηγιασμένων δώρων,
Γεύσασθε και ιδετε σε ήχο πρώτο

[**Μονή Προφήτου Ηλιού 597**, (Παπαδική, τέλη ΙΖ' αι.), φφ. 337r, (: Ένεκεν Κοινωνικού, Ακολουθούν συνθέσεις των: Μάρκου Ευγενικού). **Ι.Μ. Αγίου Στεφάνου 127**, (Πανδέκτης, γ' τέταρτο ΙΗ' αι.), φφ. 320α (: α' δ'φωνος, ήχος α' δ'φωνος *Γεύσασθε Και*, Μάρκου του Ευγενικού). **Ι.Μ Αγίου Στεφάνου 19**, (Παπαδική, α' μισό ΙΗ' αι.), φφ. 422β, (: Κοινωνικών, Ακολουθούν Μάρκου Ευγενικού, ήχος α' δ'φωνος). **Σινά 1283**, (Ανθολογία, γ' τέταρτο ΙΖ' αι.), φφ. 119r, (: Τα παρόντα ψάλλονται αντί κοινωνικών εν ταις Προηγιασμέναις, Ακολουθούν συνθέσεις των: Μάρκου Ευγενικού). **Σινά 1299**, (Παπαδική, ΙΗ' αι (1715)), φφ. 338v, (: Στην ενότητα των κοινωνικών της Προηγιασμένης ανθολογούνται συνθέσεις των ποιητών: Μάρκου του Ευγενικού). **Ιβήρων 998**, (Ανθολογία, μέσα ΙΗ' αι.), φφ. 166v, (: Κοινωνικών *Γεύσασθε* Μάρκου του Ευγενικού ήχος α' δ'φωνος). **Ιβήρων 987**, (Παπαδική, ΙΗ' αι.), φφ. 467v, (: Αρχή συν Θεώ αγίω και των κοινωνικών της θείας και ιεράς Λειτουργίας των Προηγιασμένων, *Γεύσασθε* και των Μάρκου του Ευγενικού (φ. 467v). **Γρηγορίου 5**, (Ανθολογία, τέλη ΙΖ' αι.), φφ. 217r, (: Αρχή της θείας

Λειτουργίας των Προηγιασμένων, ήχος πλ. Β' *Κατευθυνθήτω ... Γεύσασθε ..* Μάρκου του Ευγενικού (α' τετράφωνος). **Δοχειαρίου 337**, (Ανθολογία, ΙΗ' αι.), φφ. 234ν, (: *Γεύσασθε και ιδετε* Μάρκου Ευγενικού (α' δ' φωνος)].

Χερουβικά

- Χερουβικό *Οι τα χερουβίμ* σε ήχο πλάγιο του τετάρτου

[**Ι.Μ. Αγίου Στεφάνου 52**, (Παπαδική, ΙΗ' αι.), φφ. 270β, (: ήχος πλ. Δ' *Οι τα χερουβείμ* και τα χερουβικά των: (φ. 270β) Μάρκου του Ευγενικού). **Σινά 1299**, (Παπαδική, ΙΗ' αι (1715)), φφ. 259r. **Ιβήρων 949**, (Ανθολογία, τέλη ΙΖ' αι. - αρχές ΙΗ' αι.), φφ. 136ν. **Ξηροποτάμου 307**, (Παπαδική, ΙΗ' αι.), φφ. 316ν, (: Μάρκου Ευγενικού εκ της Μονής των Ξανθοπούλων). **Δοχειαρίου 337**, (Ανθολογία, ΙΗ' αι.), φφ. 183r, (: Ήχος πλ. Δ' .... Μάρκου του Ευγενικού)].

- Χερουβικό *Οι τα χερουβίμ* σε ήχο πλάγιο του δευτέρου

[**Ξηροποτάμου 307**, (Παπαδική, ΙΗ' αι.), φφ. 306r (: παρεμβολή κύρ Μάρκου *Ως τον βασιλέα*)].

- Χερουβικό *Οι τα χερουβίμ* σε ήχο πλάγιο του πρώτου

[**Δοχειαρίου 337**, (Ανθολογία, ΙΗ' αι.), φφ. 174r (: οργανικόν, Χερουβικόν Ήχος πλ.α'

... του κύρ Μάρκου οργανικόν όλον)

III. Μαθήματα

- *Απέστειλας ημίν* σε ήχο τέταρτο

[**I.M. Μεταμορφώσεως 192**, (Παπαδική και Μαθηματάριον, μέσα ΙΕ' αι.), φφ. 406α, (: Αναγραμματισμός εις την Ανάληψιν του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, από το *Αναλαμβανομένου σου*, του Ευγενικού [Μάρκου]). **I.M. Βαρλαάμ 211**, (Παπαδική, β' μισό ΙΕ' αι.), φφ. 160α, (: Εις την αυτήν εορτήν, αναγραμματισμός, ποίημα του [Μάρκου] Ευγενικού). **Σινά 1251**, (Μαθηματάριο μηνολογίου, β' μισό ΙΕ' αι.), φφ. 427ν, (: Από το αυτό στιχηρόν, αναγραμματισμός, ποίημα του [Μάρκου] Ευγενικού). **Ιβήρων 991**, (Μαθηματάριον, ΙΖ' αι.), φφ. 386ν, (: Αναγραμματισμός [Μάρκου] του Ευγενικού ήχος δ' *Απέστειλας ημιν Χριστέ*). **Ιβήρων 964**, (Μαθηματάριον, ΙΣΤ' αι.), φφ. 254r, (: Αναγραμματισμός, Μάρκου του Ευγενικού, ήχος δ' *Απέστειλας ημίν Χριστέ ο Θεός*). **Σινά 1297**, (Ανθολογία, ΙΖ' αι.), φφ. 152r, (: Εις την Ανάληψιν του Χριστού, [Μάρκου] του Ευγενικού). **Δοχειαρίου 379**, (Μαθηματάριον, ΙΖ' αι.), φφ. 343ν, (: Αναλήψεως [Μάρκου] του Ευγενικού). **ΕΒΕ 2404**, (Παπαδική, 1463), φφ. 366r, (: Αναγραμματισμός εις την Ανάληψιν του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, ποίημα του Ευγενικού ήχος δ')].

- *Απέστειλας ημίν* σε ήχο βαρύ

[**Κουτλουμουσίου 456**, (Παπαδική - Μαθηματάριον, ΙΕ' αι.), φφ. 192ν, (: Αναγραμματισμός ψαλλόμενος εις την Ανάληψιν του Κυρίου και Θεού και Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού, ποίημα του Ευγενικού, βαρύς *Απέστειλας ημίν*)].

- *Οι μαθηταί σου, Λόγε* σε ήχο πλάγιο του δευτέρου

[**I.M. Αγίου Στεφάνου 23**, (Μαθηματάριον, α' μισό ΙΗ' αι.), φφ. 178β, (: Αυγ. 6 Μάρκου του Ευγενικού)].

- *Μυστικώς ει, Θεοτόκε, παράδεισος* σε ήχο πλάγιο του τετάρτου

[**Σινά 1251**, (Μαθηματάριο μηνολογίου, β' μισό ΙΕ' αι.), φφ. 28ν, (: Εις την αυτήν εορτήν, ποίημα του [Μάρκου] Ευγενικού)].

- *Ανέβη ο Θεός Κύριος* σε ήχο πλάγιο του τετάρτου

[**Σινά 1250**, (Μαθηματάριο - Στιχηράριο, β' μισό ΙΕ' αι.), φφ. 146ν, (: Στιχηρόν ποίημα του [Μάρκου] Ευγενικού)].

- *Δέσποτα μη εάσης* σε ήχο πλάγιο του δευτέρου

[**Ιβήρων 964**, (Μαθηματάριον, ΙΣΤ' αι.), φφ. 257r, (: Αναγραμματισμός Μάρκου Ευγενικού, πλ. Β' *Δέσποτα μη εάσης*). **Αγίου Παύλου 101**, (Μαθηματάριον - Κρατηματάριον, ΙΕ'-ΙΣΤ' αι.), φφ. 1, (: Αναγραμματισμός εκ των τροπαρίων της εορτής των Φώτων, ποίημα του μαΐστορος [Ιωάννου Κουκουζέλη], από το, Ως άνθρωπος εν ποταμω, ήχος πλ. δ' *Δια τας αμαρτίας ημών εν ποταμω ήλθες*. Ακολουθούν τα στιχηρά μαθήματα των μεγάλων εορτών του Μηνολογίου, έπονται τα του Τριωδίου και Πεντηκοσταρίου. Συνθέσεις των: ...[Μάρκου] του Ευγενικού (σ. 150)) Μελοποιητικό έργο Μάρκου επισκόπου Κορίνθου

II. Μέλη του Όρθρου

- *Εμέ υπέμειναν* σε ήχο πλάγιο του πρώτου

[**I.M. Μεταμορφώσεως 192**, (Παπαδική-Μαθηματάριον, μέσα ΙΕ' αι.), φφ. 222β, (: Έτερος ψαλλόμενος εις κοιμηθέντας μοναχούς, πλ. Α' *Ευλογητός ει, Κύριε* - από

χορού, πλ. Α' *Μακάριοι οι άμωμοι...* Μάρκου αρχιερέως [Κορίνθου] (ήχος] πλ. Α' *Εμέ υπέμειναν*)]

- *Ευλογητός ει, Κύριε - Μακάριοι οι άμωμοι* σε ήχο πλάγιο του πρώτου [I.M. **Μεταμορφώσεως 203**, (Παπαδική - Μαθηματάριον, μέσα ΙΕ' αι.), φφ. 190α, (: οι στίχοι κατά μέλος και του Μάρκου Κορίνθου, (: Έτερος Άμωμος ψαλλόμενος εις κοιμηθέντας μοναχούς, ήχος πλ. Α' *Ευλογητός ει, Κύριε ...* Οι στίχοι κατά μέλος των... Μάρκου αρχιερέως [Κορίνθου]). **I.M. Βαρλαάμ 208**, (Ανθολογία, ΙΕ' αι.), φφ. 189α, (: Έτερος Άμωμος ψαλλόμενος εις κοιμηθέντας μοναχούς, Έτερος Άμωμος ψαλλόμενος εις κοιμηθέντας μοναχούς, ο δομέστικος άρχεται, πλ. Α' *Ευλογητός ει, Κύριε - Μακάριοι οι άμωμοι*. Συνθέσεις των: ... Κυρίου Μάρκου [Κορίνθου]). **Δοχειαρίου 315**, (Ανθολογία, ΙΣΤ'-ΙΖ' αι.), φφ. 210r, (: Άμωμος ψαλλόμενος εις κοιμηθέντας μοναχούς. Οι στίχοι κατά σύνθεσις των ποιητών... Μάρκου). **Δοχειαρίου 357**, (Ανθολογία, ΙΖ' αι.), φφ. 168r, (: Άμωμος ψαλλόμενος εις κοιμηθέντας λαϊκούς, ποίημα του Φαρδιβούκη...Μάρκου Κορίνθου)]

III. Μέλη της Θείας Λειτουργίας

Κοινωνικά

- Κοινωνικό *Αινείτε* σε ήχο βαρύ [Μονή Προφήτου Ηλιού 597, (Παπαδική, τέλη ΙΖ' αι.), φφ. 307r, (: Αρκτέον δε και του βαρέος ήχου των Κοινωνικών Ύμνων, Ακολουθούν συνθέσεις των: Μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου). **I.M. Μεταμορφώσεως 203**, (Παπαδική - Μαθηματάριον, μέσα ΙΕ' αι.), φφ. 65α, (: Αρχή των Κοινωνικών, ποίημα κύρ Μανουήλ λαμπαδαρίου του Χρυσάφη.....(φ. 65α) Μάρκου αρχιερέως [Κορίνθου]). **Σινά 1283**, (Ανθολογία, γ'

τέταρτο ΙΖ' αι.), φφ. 91v, (: Αρχή συν Θεώ αγίω και των κοινωνικών του βαρέος ήχου, Ακολουθούν συνθέσεις των: ... Μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου). **Σινά 1299**, (Παπαδική, ΙΗ' αι.(1715)), φφ. 301r, (: Αρχή συν Θεώ αγίω και του βαρέος ήχου των κοινωνικών, Ακολουθούν συνθέσεις των: ... Μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου). **Σινά 1323**, (Ανθολογία εγκόλπιος, τέλη ΙΕ' αι. Με αρχές ΙΣΤ' αι.), φφ. 68v, (: Έτερον, κυρ Μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου). **Παντελεήμονος 1017**, (Ανθολογία, ΙΣΤ' αι.), φφ. 115r, (: Δογματικά των οκτώ ήχων. ...και ο Μάρκος [Κορίνθου] (ήχος βαρύς *Αινείτε*). **Ξηροποτάμου 307**, (Παπαδική, ΙΗ' αι.), φφ. 358r, (: ήχος βαρύς .... Μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου). **Κουτλουμουσίου 406**, (Ανθολογία εγκόλπιος, α' μισό ΙΗ' αι.), φφ. 321r, (: Του τιμωτάτου κυρού Μάρκου του Ευγενικού εκ της μονής των οσιοτάτων Ξανθοπούλων, ύστερον δε και αρχιερεύς Κορίνθου, ήχος βαρύς *Αινείτε*). **Δοχειαρίου 337**, (Ανθολογία, ΙΗ' αι.), φφ. 207r, (: Ήχος βαρύς Μάρκου του Ευγενικού εκ της μονής των Ξανθοπούλων ύστερον δε αρχιερέως Κορίνθου)]

- Κοινωνικό *Αινείτε* σε ήχο πλάγιο του τετάρτου

[**Μονή Προφήτου Ηλιού 597**, (Παπαδική, τέλη ΙΖ' αι.), φφ. 309r, (: Κάτωθεν κομψού κοσμήματος Αρχή συν θεώ αγίω και του πλ. Δ' ήχου των κοινωνικών Ύμνων, Ακολουθούν συνθέσεις των: Μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου). **Ι.Μ. Αγίου Στεφάνου 52**, (Παπαδική, ΙΗ' αι.), φφ. 312β. **Σινά 1283**, (Ανθολογία, γ' τέταρτο ΙΖ' αι.), φφ. 94r, (: Αρχή συν θεώ αγίω και των κοινωνικών του πλ. Δ', Ακολουθούν συνθέσεις των: ...Μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου). **Σινά 1299**, (Παπαδική, ΙΗ' αι. (1715)), φφ. 304v, (: Αρχή συν Θεώ αγίω και του πλαγίου τετάρτου ήχου των κοινωνικών, Ακολουθούν: ...Μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου). **Ξηροποτάμου 307**, (Παπαδική, ΙΗ' αι.), φφ. 362v, (: ήχος πλ. Δ' ... Μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου). **Δοχειαρίου 337**, (Ανθολογία, ΙΗ' αι.), φφ. 209v, (: Ήχος πλ. Δ' Μάρκου Κορίνθου εκ της μονής των Ξανθοπούλων)]

- Κοινωνικό Πεντηκοστής *Το πνεύμα σου το αγαθόν* σε ήχο βαρύ

[**Μονή Προφήτου Ηλίου 597**, (Παπαδική, τέλη ΙΖ' αι.), φφ. 330r. **I.M. Αγίου Στεφάνου 52**, (Παπαδική, ΙΗ' αι.), φφ. 339α, (: πρωτόβαρυς)]

- Κοινωνικό *Αινείτε* σε ήχο δεύτερο

[**I.M. Αγίου Στεφάνου 52**, (Παπαδική, ΙΗ' αι.), φφ. 286β]

- Κοινωνικό *Αινείτε* σε ήχο τέταρτο

[**I.M. Αγίου Στεφάνου 52**, (Παπαδική, ΙΗ' αι.), φφ. 295α. **Σινά 1300**, (Ανθολογία - Αναστασιματάριο, ΙΖ' αι. (1670)), φφ. 142r, (: Έτερον κυρού Μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου). **Δοχειαρίου 332**, (Ανθολογία, ΙΗ' αι.(1760)), φφ. 241v, (: Μάρκου επισκόπου Κορίνθου *Αινείτε*). **Κουτλουμουσίου 446**, (Παπαδική νέα, ΙΗ' αι.), φφ. 235r, (: Αρχή συν Θεώ αγίω και των κατ' ήχον κοινωνικών. *Αινείτε*...Μάρκου Κορίνθου (ήχος δ', φ. 235r)). **Κουτλουμουσίου 449**, (Ανθολογία, τέλη ΙΖ' αι.), φφ. 110v, (: Αρχή συν Θεώ αγίω, των κατ' ήχον κοινωνικών. .. Μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου). **Ιβήρων 951**, (Ανθολογία, β'μισό ΙΖ' αι.), φφ. 88v, (: Ήχος δ' *Αινείτε* Μάρκου επισκόπου Κορίνθου). **Ιβήρων 970**, (Παπαδική, ΙΖ' αι.), φφ. 172r, (: Ήχος δ' *Αινείτε* Μάρκου επισκόπου Κορίνθου). **Ιβήρων 993**, (Ανθολογία- Μαθηματάριον, μέσα ΙΖ' αι.), φφ. 118v, (: οργανικόν, δ' ήχος *Αινείτε* Μάρκου οργανικόν). **ΕΒΕ 2175**, (Παπαδική, ΙΗ' αι.), φφ. 482r, (: Κοινωνικά των δεσποτικών εορτών...Μάρκος Κορίνθου (εκ τη μονή των Ξανθοπούλων) “οργανικόν”, καλλοφωνική παρεκβολή). **Δοχειαρίου 337**, (Ανθολογία, ΙΗ' αι.), φφ. 197r, (: Ήχος δ' Μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου)]

- Κοινωνικό *Αινείτε* σε ήχο πρώτο

[**Δοχειαρίου 315**, (Ανθολογία, ΙΣΤ'-ΙΖ' αι.), φφ. 138v, (: Αρχή των κατ' ήχον κοινωνικών, ποιήματα διαφόρων ποιητών. Ακολουθούν κατ' ήχον διάφορα κοινωνικά, των Κυριακών δηλαδή και της εβδομάδος ή εορτών αναμίξ, διαφόρων ποιητών...Μάρκος αρχιερέυς [Κορίνθου]). **Δοχειαρίου 324**, (Ανθολογία, ΙΖ' αι. (1686)), φφ. 118v, (: Αρχή συν Θεώ αγίω των κατ' ήχον κοινωνικών

Αινείτε ...Μάρκου επισκόπου Κορίνθου). **Δοχειαρίου 357**, (Ανθολογία, ΙΖ' αι.), φφ. 102r, (: Αρχή συν Θεώ των κοινωνικών κατ' ήχον, ποιήματα διαφόρων, *Αινείτε*... Μάρκου [Κορίνθου]). **Παντελεήμονος 901**, (Ανθολογία (Λειτουργίας) - Μαθηματάριον, ΙΗ' αι.), φφ. 43r-v. **ΕΒΕ 2175** (Παπαδική, ΙΗ' αι.), φφ. 415v, (: Αρχή συν Θεώ αγίω και της Κυριακής των κατ' ήχον κοινωνικών υπό διαφόρων ποιητών παλαιών τε και νέων... Μάρκου μητροπολίτη Ξανθόπουλο, Μάρκο Ευγενικό, Μάρκος μητροπολίτης Κορίνθου). **ΕΒΕ 899**, (Παπαδική, 1310-1410), φφ. 124v, (: Αρχή συν Θεώ των κοινωνικών κατ' ήχον, ποιήματα διαφόρων ποιητών, ήχος α' ...Μάρκου ιερέως). **Γρηγορίου 5**, (Ανθολογία, τέλη ΙΖ' αι.), φφ. 171r, (: Άρχου των κατ' ήχον κοινωνικών ύμνων, ποιήματα διαφόρων ποιητών *Αινείτε*...Μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου). **Παντελεήμονος 901**, (Ανθολογία (Λειτουργίας) - Μαθηματάριον, ΙΗ' αι.), φφ. 43r-v, (: Αρχή συν Θεώ αγίω και των κατ' ήχον κοινωνικών ύμνων *Αινείτε*...Μάρκου του Ευγενικού εκ των Ξανθοπούλων ....Μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου).

- Κοινωνικό *Αινείτε* σε ήχο τρίτο

[**Δοχειαρίου 369**, (Ανθολογία-Αναστασιματάριον (παλαιόν), αρχές ΙΖ' αι.), φφ. 73r, (: Αρχή συν Θεώ αγίω των κατ' ήχον κοινωνικών, *Αινείτε*, Μάρκου [Κορίνθου])]

- Κοινωνικός ύμνος της Θείας Λειτουργίας των Προηγιασμένων δώρων, *Γεύσασθε και ιδετε* σε ήχο τρίτο

[**Ιβήρων 993**, (Ανθολογία- Μαθηματάριον, μέσα ΙΖ' αι.), φφ. 164v, (: Μάρκου [Κορίνθου], τρίτος *Γεύσασθε*)]

- *Ανέβη ο Θεός* σε ήχο πρώτο

[**Ι.Μ Αγίου Στεφάνου 19**, (Παπαδική, α' μισό ΙΗ' αι.), φφ. 392β, (: Αρχή συν Θεώ αγίω και των κατ' ήχον Κοινωνικών των δεσποτικών εορτών. Τη πρώτη του Σεπτεμβρίου, της Ινδίκτου ψάλλεται το παρόν, ποίημα κύρ Μανουήλ του Κορώνη, ήχος πρωτόβαρυσ *Ευλόγησον τον στέφανον...*, ήχος α' *Ανέβη ο Θεός* κυρ Μάρκου

Κορίνθου)]

- *Το Πνεύμα σου το άγιον σε ήχο βαρύ*

[**Παντελεήμονος 901**, (Ανθολογία (Λειτουργίας) - Μαθηματάριον, ΙΗ' αι.), φφ. 84r, (: Του Κορίνθου (=Μάρκου Κορίνθου), εκαλλωπίσθη παρά Μανουήλ του Χρυσάφου, ήχος βαρύς *Το πνεύμα σου το άγιον*). **Ιβήρων 961**, (Ανθολογία-Παπαδική, τέλη ΙΖ' αι.), φφ. 156r, (: Ακολουθεί ο κύκλος των κοινωνικών του όλου ενιαυτού από του Μεγάλου Σαββάτου αρχόμενος έως της Κυριακής των Βαΐων. ...Μάρκου Κορινθίου, βαρύς *Το πνεύμα σου το άγιον* (φ. 156r)). **Ιβήρων 970**, (Παπαδική, ΙΖ' αι.), φφ. 195r, (: Μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου, ήχος βαρύς *Το πνεύμα σου το άγιον*). **Ιβήρων 993**, (Ανθολογία- Μαθηματάριον, μέσα ΙΖ' αι.), φφ. 135r, (: Μάρκου Κορίνθου μητροπολίτου της Πεντηκοστής, βαρύς *Το πνεύμα σου το άγιον*). **Ιβήρων 998**, (Ανθολογία, μέσα ΙΗ' αι.), φφ. 161r, (: [Μάρκου] Κορίνθου, εκαλλωπίσθη παρά κυρ Μανουήλ Χρυσάφου, βαρύς *Το πνεύμα σου το άγιον*). **Σταυρονικήτα 165**, (Ανθολογία Αναστασιματάριον (Χρυσάφου του νέου), ΙΖ' αι.), φφ. 328v, (: Μάρκου Κορίνθου, βαρύς *Το πνεύμα σου το άγιον*)]

- *Φωτίζου, φωτίζου σε ήχο πρώτο*

[**Jesus College 33**, (Ανθολογία, ΙΖ' αι.), φφ. 196β, (: Εις την αυτήν εορτήν ποίημα κύρ Μανουήλ του Χρυσάφου, ήχος πλ. Α' *Χριστός Ανέστη...* Εκτενής σύνθεση. Έτερον ποίημα κύρ Μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου, ήχος α' *Φωτίζου, φωτίζου*)]

- *Το Πνεύμα σου το αγαθόν σε ήχο πρώτο*

[**Σινά 1283**, (Ανθολογία, γ' τέταρτο ΙΖ' αι.), φφ. 112v, (: τετράφωνος, Τη Κυριακή της Πεντηκοστής, Χρυσάφου παλαιού, ήχος α' τετράφωνος *Το Πνεύμα σου το αγαθόν* [Μάρκου μητροπολίτου] Κορίνθου). **I.M. Αγίου Στεφάνου 52**, (Παπαδική, ΙΗ' αι. (1743)), φφ. 339α, (: Της αγίας Πεντηκοστής, Και των, (φ. 339α) Μάρκου Κορίνθου, ήχος πρωτόβαρυσ)]

- *Το Πνεύμα σου το αγαθόν* σε ήχο βαρύ

[**Μονή Προφήτου Ηλιού 597**, (Παπαδική, τέλη ΙΖ' αι.), φφ. 330r, (: 'Ετερον, του Κορίνθου, εκαλλωπίσθη δε παρά Μανουήλ Χρυσάφου, ήχος βαρύς *Το πνεύμα σου το αγαθόν*). **Σινά 1295**, (Ανθολογία - Μαθηματάριο, αρχές ΙΗ' αι.), φφ. 233v, (: Εις την Πεντηκοστήν, κυρού Μάρκου Κορίνθου, εκαλλωπίσθη δε παρά του Χρυσάφου). **Σινά 1299**, (Παπαδική, ΙΗ' αι.(1715)), φφ. 332v, (: Της Πεντηκοστής, κυρ Χρυσάφου λαμπαδαρίου του ευαγούς και βασιλικού κλήρου, ήχος α' τετράφωνος *Το Πνεύμα σου το αγαθόν* Ακολουθούν: "του Κορίνθου και εκαλλωπίσθη παρά Μανουήλ του Χρυσάφου" σε ήχο βαρύ)]

Χερουβικά

- Χερουβικό *Οι τα χερουβίμ* σε ήχο πλάγιο του δευτέρου

[**Ι.Μ Αγίου Στεφάνου 19**, (Παπαδική, α' μισό ΙΗ' αι.), φφ. 315α, (: Αρχή και των του πλαγίου δευτέρου ήχου Χερουβικών, παλαιών τε και νέων, παρεκβολή του κύρ Μάρκου Κορίνθου)]

- Χερουβικό *Οι τα χερουβίμ* σε ήχο πρώτο

[**Δοχειαρίου 315**, (Ανθολογία, ΙΣΤ'-ΙΖ' αι.), φφ. 121v, (: Αρχή συν Θεώ των χερουβικών, κατ'ήχον ... Μάρκου [μητροπολίτου Κορίνθου]). **Δοχειαρίου 357**, (Ανθολογία, ΙΖ' αι.), φφ. 81v, (: Αρχή συν Θεώ των κατ'ήχον χερουβικών ... Μάρκου [Κορίνθου])]

- Ως τον βασιλέα σε ήχο πρώτο

[**Ι.Μ. Βαρλαάμ 210**, (Ανθολογία-Μαθηματάριον, αρχές ΙΣΤ' αι.), φφ. 23β-24β, (: Δηλαδή, ...(φ. 23α) Έτερον κύρ Αγάθωνος αδελφού του Κορώνη, καλλωπισθέν εν τη

μονή των Ξανθοπούλων παρά του μητροπολίτου κύρ Μάρκου του Κορίνθου [ήχος α'], με παρεμβολή (φ. 23β-24β) Ως τον βασιλέα κύρ Μάρκου του Κορίνθου)]

IV. Μαθήματα

- *Έδωκεν ημιν* σε ήχο τέταρτο

[**I.M. Μεταμορφώσεως 192**, (Παπαδική-Μαθηματάριον, μέσα ΙΕ' αι.), φφ. 388β, (: Έτερος αναγραμματισμός καλλωπισθείς παρά κύρ Μάρκου [Κορίνθου]). **I.M. Βαρλαάμ 208**, (Ανθολογία, ΙΕ' αι.), φφ. 282α, (: Έτερος αναγραμματισμός εις την αυτήν εορτήν, ποίημα κυρίου Μάρκου αρχιερέως [Κορίνθου]). **Mingana 4**, (Καλόφωνον στιχηράριον (Μαθηματάριον) Ενιαυτού και Τριωδίου - Πεντηκοσταρίου, ΙΖ' αι.), φφ. 343α, (: Αναγραμματισμός από το πεντηκοστάρι, ποίημα του Παλαμά εξ Αγκιάλου, εκαλλωπίσθη παρά κύρ Μάρκου αρχιερέως Κορίνθου). **Ιβήρων 975**, (Μαθηματάριον, μέσα ΙΕ' αι.), φφ. 394r, (: Αναγραμματισμός από το Αναστάς ο Ιησούς, ποίημα του παλαμά εξ Αγκιάλου, εκαλλωπίσθη δε παρά κύρ Μάρκου Κορίνθου, ήχος δ' *Έδωκεν ημίν*)]

- *Οι μαθηται σου, Λογε* σε ήχο πλάγιο του δευτέρου-νενανώ

[**I.M. Μεταμορφώσεως 192**, (Παπαδική-Μαθηματάριον, μέσα ΙΕ' αι.), φφ. 462α (: Ο β' πους, ποίημα του τιμιωτάτου κύρ Μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου). **E. D. Clarke 14 (S. C. 18376)**, (Καλοφωνικόν στιχηριάριον - Μαθηματάριον, τέλη ΙΕ' αι.), φφ. 232α, (: Εις την αυτήν εορτήν, ποίημα Μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου). **Lincoln College Gr. 22**, (Προθεωρία, Αναστασιματάριον, Ανθολογία, Μαθηματάριον, αρχές ΙΖ' αι.), φφ. 234α, (: Τρίτος πους, εις την Θείαν Μεταμόρφωσιν του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, ποιηθείς (φ. 234α) παρά του ιερωτάτου μητροπολίτου κύρ Μάρκου

Κορίνθου). **Mingana 4**, (Καλόφωνον στιχηράριον (Μαθηματάριον) Ενιαυτού και Τριωδίου - Πεντηκοσταρίου, ΙΖ' αι.), φφ. 244α, (: Τρίτος πους, ποιηθείς παρά του ιερωτάτου μητροπολίτου Κορίνθου κύρ Μάρκου). **Σινά 1234**, (Μαθηματάριο, ΙΕ' αι.), φφ. 406r, (: Έτερος πους από το αυτό στιχηρόν, ποίημα κυρού Μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου, ήχος πλ. Β' νενανω *Οι μαθηταί σου, Λόγε, έρριψαν εαυτούς εν τω εδάφει της γης*]). **Σινά 1251**, (Μαθηματάριο μηνολογίου - Μαθηματάριο μηνολογίου Μανουήλ Χρυσάφη - Μαθηματάριο Τριωδίου - Πεντηκοσταρίου, β'μισό ΙΕ' αι.), φφ. 258r, (: Ποίημα κυρού Μάρκου αρχιερέως [Κορίνθου]). **Ξηροποτάμου 383**, (Μαθηματάριον, β'μισό ΙΕ' αι.), φφ. 207r, (: Ο β' πους, ποιηθείς παρά του μακαρίτου μητροπολίτου Κορίνθου, κυρού Μάρκου του εκ Ξανθοπούλων). **Παντελεήμονος 1008**, (Ανθολογία (Παπαδική), δ'τέταρτο ΙΖ' αι.), φφ. 341r, (: Μάρκου Κορίνθου, ήχος πλ. Β' *Οι μαθηταί σου, Λόγε*). **Αγίου Παύλου 128**, (Μαθηματάριον, ΙΗ' αι.), φφ. 601, (: Μάρκου Κορίνθου, τρίτος πους, ήχος πλ. Β' *Οι μαθηταί σου Λόγε*). **Ιβήρων 975**, (Μαθηματάριον, μέσα ΙΕ' αι.), φφ. 304r, (: Τρίτος πους, ποιηθείς παρά του ιερωτάτου μητροπολίτου Κορίνθου κύρ Μάρκου, νενανω *Οι μαθηταί σου Λόγε*])

- *Πέτρον και Παύλον συμφώνως ανευφημήσωμεν* σε ήχο πλάγιο του δευτέρου νενανώ

[**Σινά 1251**, (Μαθηματάριο μηνολογίου - Μαθηματάριο μηνολογίου Μανουήλ Χρυσάφη - Μαθηματάριο Τριωδίου - Πεντηκοσταρίου, β'μισό ΙΕ' αι.), φφ. 353r, (: Ποίημα κυρ Μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου). **Ιβήρων 991**, (Μαθηματάριον, ΙΖ' αι. (1670)), 236v, (: Έτερον στιχηρόν, ο ψάλλεται εις τους δώδεκα πανευφήμους αποστόλους, ποιηθέν παρά κυρών Μάρκου και Γαβριήλ των ιερομονάχων και **διδασκάλων της μονής των Ξανθοπούλων**, δεμένον όλον, νενανω Πέτρον και Παύλον συμφώνως ανευφημήσωμεν)]

- *Το απ' αιώνας μυστήριον* σε ήχο δεύτερο

[**I.M. Μεταμορφώσεως 203**, (Παπαδική - Μαθηματάριον, μέσα ΙΕ' αι.), φφ. 235α, (: Μηνί Μαρτίω κε', ο Ευαγγελισμός της υπεραγίας Θεοτόκου. Στιχηρόν, ποίημα κύρ Μανουήλ λαμπαδαρίου του Χρυσάφη, ήχος β' *Το απ' αιώνας μυστήριον* ....Μάρκου Κορίνθου)]

- *Οι μαθηταί σου, Λόγε* σε ήχο πλάγιο του πρώτου

[**I.M. Μεταμορφώσεως 101**, (Ανθολογία, αρχές ΙΖ' αι.), φφ. 169α, (: Εις την αγίαν Μεταμόρφωσιν, κύρ Μάρκου Κορίνθου)]

- *Δέσποτα, μη εάσης ημάς ορφανούς* σε ήχο πλάγιο του δευτέρου

[**Σινά 1251**, (Μαθηματάριο μηνολογίου - Μαθηματάριο μηνολογίου Μανουήλ Χρυσάφη - Μαθηματάριο Τριωδίου - Πεντηκοσταρίου, β'μισό ΙΕ' αι.), φφ. 428r, (: Αναγραμματισμός εις την αυτήν εορτήν, ποίημα κυρού Μάρκου αρχιερέως [Κορίνθου]). **Αγίου Παύλου 128**, (Μαθηματάριον, ΙΗ' αι.), φφ. 847, (: Μάρκου Κορίνθου, καλλωπισμός Χρυσάφου, ήχος πλ β' *Δέσποτα, μη εάσης ημάς*). **Ιβήρων 975**, (Μαθηματάριον, μέσα ΙΕ' αι.), φφ. 434v, (: του Παλαμά, Του [Γερασίμου] Παλαμά, εκαλλωπίσθη παρά κύρ Μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου, ύστερον δε παρά του Χρυσάφου, πλ. Β' *Δέσποτα μη εάσης ημάς*). **Διονυσίου 569**, (Μαθηματάριον, ΙΖ' αι.), φφ. 364v, (: Του Παλαμά, εκαλλωπίσθη παρά κύρ Μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου, ύστερον δε και παρά του Χρυσάφου, πλ. Β' *Δέσποτα, μη εάσης ημάς*)]

- *Άγγελοι εν ουρανοις* σε ήχο τέταρτο

[**Σινά 1251**, (Μαθηματάριο μηνολογίου - Μαθηματάριο μηνολογίου Μανουήλ Χρυσάφη - Μαθηματάριο Τριωδίου - Πεντηκοσταρίου, β'μισό ΙΕ' αι.), φφ. 437v, (:

Τη Κυριακή των αγίων Πάντων, στιχηρόν παλαιόν, εκαλλωπίσθη δε παρά του αρχιερέως κυρού Μάρκου της Κορίνθου)]

- *Ασματικήν χορείαν κροτήσωμεν σήμερον* σε ήχο πλάγιο του τετάρτου

[**Σινά 1251**, (Μαθηματάριο μηνολογίου - Μαθηματάριο μηνολογίου Μανουήλ Χρυσάφη - Μαθηματάριο Τριωδίου - Πεντηκοσταρίου, β'μισό ΙΕ' αι.), φφ. 439r, (: Του αυτού [Μάρκου Κορίνθου]). **Δοχειαρίου 379**, (Μαθηματάριο, ΙΖ' αι.), φφ. 358r, (: Αγίων Πάντων, Μάρκου μητροπολίτου [Κορίνθου]). **Αγίου Παύλου 128**, (Μαθηματάριον, ΙΗ' αι.), φφ. 871, (: Μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου, πλ. Δ' *Ασματικήν χορείαν*). **Ιβήρων 975**, (Μαθηματάριον, μέσα ΙΕ' αι.), φφ. 452v, (: Μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου, πλ.δ' *Ασματικήν χορείαν*)]

- *Αξίως αγάλλεται* σε ήχο δεύτερο

[**Σινά 1312**, (Παπαδική - Ανθολόγιο Μαθηματαρίου, β' μισό ΙΕ' αι.), φφ. 128r, (: Ετέρα παρεκβολή, ποίημα κυρού Μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου)]

- *Πιστεύω εις ένα Θεόν* σε ήχο πλάγιο του δευτέρου

[**Δοχειαρίου 315**, (Ανθολογία, ΙΣΤ'-ΙΖ' αι.), φφ. 135v, (: Το άγιον Σύμβολον ψαλλόμενον εν ταις επισήμοις εορταίς, ποίημα του πανιερωτάτου μητροπολίτου Κορίνθου υπάρχου και εξάρχου πάσης Πελοποννήσου)].

[**Σινά 1552**, (Αναστασιματάριο-Ανθολογία, ΙΕ' αι. (1475-1490)), χργφ. Θεοδώρου του Ροδακινού, φφ. 112v, (: Του [Μάρκου] Κορίνθου· [ηχος] πλ. β *Πιστεύω εις έναν Θεόν*)].

- *Απέστειλας ημίν* σε ήχο τέταρτο

[**Ιβήρων 975**, (Μαθηματάριον, μέσα ΙΕ' αι.), φφ. 431r, (: Αναποδισμός από το αυτό στιχηρόν, δομεστίκου του Ευγενικού, ήχος δ' *Απέστειλας ημίν Χριστέ*)]

- *Ασπόρως εκ θείου πνεύματος* σε ήχο τρίτο

[**Ιβήρων 991**, (Μαθηματάριον, ΙΖ' αι.), φφ. 417v, (: Μάρκου επισκόπου Κορίνθου, ήχος τρίτος *Ασπόρως εκ θείου πνεύματος*). **Διονυσίου 570**, (Θεωρητικά Πραγματεία - Μαθηματάριον, τέλη ΙΕ' αι.), φφ. 188v, (: Του Κορίνθου κυρού Μάρκου, τρίτος *Ασπόρως εκ θείου πνεύματος*). **Ιβήρων 1000**, (Μαθηματάριον (Τριωδίου Πεντηκοσταρίου), β' μισό ΙΣΤ' αι.), φφ. 141v, (: Κυρού Μάρκου ιερομονάχου, του εκ της Μονής των Ξανθοπούλων του χρηματίσαντος Κορίνθου, ήχος τρίτος *Ασπόρως εκ θείου πνεύματος*). **Ιβήρων 964**, (Μαθηματάριον, ΙΣΤ' αι.(1562)), φφ. 323v, (: μάρκου ιερομονάχου του από της Μονής των Ξανθοπούλων, του χρηματίσαντος Κορίνθου, ήχος τρίτος *νανα Ασπόρως εκ θείου πνεύματος*). **Ιβήρων 977**, [Μαθηματάριον - Κρατηματάριον, τέλη ΙΕ'-αρχές ΙΣΤ' αι.), φφ. 163r, (: Αρχή συν Θεώ αγίω των δογματικών θεοτοκίων κατ' ήχον, ποιήματα διαφόρων ποιητών, παλαιών τε και νέων. Μάρκου ιερομονάχου του από της μονής των Ξανθοπούλων του χρηματίσαντος Κορίνθου ήχος τρίτος *Ασπόρως, εκ θείου πνεύματος* (φ. 163r)]]

- *Δοξάζω τον Πατέρα* σε ήχο τρίτο

[**Ιβήρων 993**, (Ανθολογία- Μαθηματάριον, μέσα ΙΖ' αι.), φφ. 219r, (: Μάρκου [Κορίνθου], τριαδικόν, τρίτος *Δοξάζω τον Πατέρα*)]

- Μαθήματα αγνώστου ήχου

[**Ξενοφώντος 114**, (Ανθολογία, ΙΗ' αι.), φφ. 222r. **Ξενοφώντος 158**, (Ανθολογία εγκόλπιος αρχές ΙΗ' αι.), φφ. 367v, (: Εντεύθεν Κλήμεντος ιερομονάχου του Γραδιστιανού ποίημα, εις αυθέντην [...] *ημών αυθέντην κύριον Ιωάννην Νικόλαον*

Αλεξάνδρου Βοεβόντα, Άλλα ονόματα συνθετών: ...Μάρκος Κορίνθου).
Παντελεήμονος 925, (Μαθηματάριον (μηνολογίου), ΙΖ'-ΙΗ' αι.), φφ. 1r, (: Μαθηματάριον, αρχή συν Θεώ αγίω, περιέχον τα μαθήματα του όλου ενιαυτού λίαν πλουσιώτατα, ποιήματα διαφόρων διδασκάλων, παλαιών τε και νέων. ...Μάρκου Κορίνθου). **Διονυσίου 569**, (Μαθηματάριον, ΙΖ' αι.), φφ. 1r, (: Μαθηματάριον συν Θεώ αγίω περιέχον πασών των εορταζομένων αγίων του όλου ενιαυτού στιχηρά καλοφωνικά, παλαιά τε και νέα. ... Μάρκου Κορίνθου). **Σταυρονικήτα 165**, (Ανθολογία-Αναστασιματάριον(Χρυσάφου του νέου), ΙΖ' αι.), φφ. 298v, (: δ' ήχος).
Ιβήρων 1000, (Μαθηματάριον (Τριωδίου-Πεντηκοσταρίου), β' μισό ΙΣΤ' αι.), φφ. 157r, (: Μάρκου ιερωτάτου Μητροπολίτου Κορίνθου, συλλογή μαθημάτων των παλαιών ποιητών δια τας εορτάς του Τριωδίου και Πεντηκοσταρίου). **Δοχειαρίου 314**, (Μαθηματάριον, ΙΗ' αι.), φφ. 82r, (: Ακολουθεί πλούσια συλλογή μαθημάτων θεοτοκίων, κρατημάτων και μαθημάτων των εορτών, των εξής μουσουργών: ...Μάρκου Κορίνθου). **Σινά 1254**, (Μαθηματάριο, ΙΕ' αι.), φφ. 1r, (: Μηνί Σεπτεμβρίω εις τας η', η Γέννησις της Παναγίας, στιχηρόν ποίημα κύρ Μανουήλ του Χρυσάφη, ήχος α' *Ουκέτι γυναίκες εν λύπαις*. Ακολουθούν τα στιχηρά-μαθήματα των μεγάλων εορτών του Μηνολογίου. Συνθέσεις των,...Μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου). **Δοχειαρίου 334**, (Μαθηματάριον, ΙΗ' αι.), φφ. 1r, (: Μαθηματάριον συν θεώ αγίω περιέχον τα μαθήματα του όλου ενιαυτού, λίαν πλουσιώτατα, ποιήματα διαφόρων διδασκάλων παλαιών τε [και νέων]. ...Μάρκος μητροπολίτης Κορίνθου)]

V. Κρατήματα

- *Το το το σε ήχο ήχο τέταρτο*

[**Ξηροποτάμου 287**, (Κρατηματάριον - Οικηματάριον, ΙΗ' αι.), φφ. 77v, (: Έτερον, κυρού Μάρκου επισκόπου Κορίνθου). **Ξηροποτάμου 319**, (Ακάθιστος Ύμνος - Κρατηματάριον, α' μισό ΙΗ' αι.), φφ. 59r, (: Αρχή συν Θεώ αγίω των κατ' ήχον

μεγάλων κρατημάτων, εκ των πολλών τα εκλεκτότερα, ποιήματα διαφόρων ποιητών. .... Μάρκου ιεράρχου). **Κουτλουμουσίου 449**, (Ανθολογία, τέλη ΙΖ' αι.), φφ. 200r, (: Έτερα κρατήματα εκλεκτά, κατ' ήχον. ...Μάρκου Κορίνθου, οργανικόν)]

- *Το το το* σε ήχο πρώτο

[**ΕΒΕ 2175**, (Παπαδική, ΙΗ' αι.), φφ. 797r, (: Αρχή συν Θεώ αγίω των κατ'ήχων ηχημάτων και ετέρων κρατημάτων... ήχος α' ...Μάρκος Κορίνθου). **Παντελεήμονος 1271**, (Κοντακάριον (Ακάθιστος ύμνος) - Κρατηματάριον, ΙΖ'-ΙΘ' αι.), φφ. 84r, (: Αρχή συν Θεώ αγίω των κατ' ήχον μεγάλων κρατημάτων, εκ των πολλών τα εκλεκτότερα, ποιήματα διαφόρων ποιητών. ... Μάρκου ιερέως);;];]

- Κράτημα αγνώστου ήχου

[**Ξενοφόντος 114**, (Ανθολογία, ΙΗ' αι.), φφ. 222r, (: Αρχή συν θεώ αγίω και μερικά μαθήματα συντεθέντα παρά διαφόρων ποιητών. ... Μάρκου Κορίνθου)]

VI. Θεοτοκία

- Θεοτοκία αγνώστου ήχου

[**Κουτλουμουσίου 455**, (Παπαδική, ΙΕ' αι.), φφ. 127r, (: Θεοτοκία τα γνωστότερα και αναγραμματισμοί των κυριότερων εορτών, των ποιητών...Μάρκου Κορίνθου). **Σταυρονικήτα 165**, (Ανθολογία-Αναστασιματάριον(Χρυσάφου του νέου), ΙΖ' αι.), φφ. 298v, (: Ήχος δ' Μάρκου επισκόπου Κορίνθου)]

- *Εν τη ερυθρά θαλάσση* σε ήχο πλάγιο του πρώτου

[**Διονυσίου 570**, (Θεωρητικά Πραγματεία - Μαθηματάριον, τέλη ΙΕ' αι.), φφ. 194r, (: Του εκ της μονής των Ξανθοπούλων κυρού μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου, πλ. Α' *Εν τη ερυθρά θαλάσση*)]

- *Τις μη μακαρίσει σε σε ήχο πλάγιο του δευτέρου*

[**Διονυσίου 570**, (Θεωρητικά Πραγματεία - Μαθηματάριον, τέλη ΙΕ' αι.), φφ. 197r, (: Μάρκου μητροπολίτου Κορίνθου, πλ. Β' *Τις μη μακαρίσει σε*)]

Β. Κοινή Εργογραφία

-*Κοινά Έργα:*

Εσπερινός

Μέσα από την ενδελεχή αυτή έρευνα διαπιστώθηκε ότι υπάρχουν κάποιες συνθέσεις κοινές, δηλαδή με αναφορά και στα τρία αυτά ονόματα. Πιο συγκεκριμένα, ξεκινώντας με την ακολουθία του Εσπερινού, υπάρχει το *Δόξα Πατρί* σε ήχο πλάγιο του τετάρτου με αναφορά στα δυο από τα τρία πρόσωπα, τα οποία είναι ο Μάρκος ιερομόναχος εκ της Μονής των Ξανθοπούλων και ο Μάρκος ο Ευγενικός. Για την ακολουθία του Εσπερινού δεν έχουμε αναφορές για τον Μάρκο επίσκοπο Κορίνθου.

Θεία Λειτουργία

Συνεχίζοντας, στο μυστήριο της Θείας Λειτουργίας, βρέθηκε ο Κοινωνικός ύμνος της Κυριακής *Αινείτε* στους ήχους δεύτερο και τρίτο υπό το όνομα του Μάρκου του Ευγενικού με την επιπλέον αναφορά στην Μονή των Ξανθοπούλων. Κοινωνικός ύμνος της Κυριακής σε ήχο τέταρτο, βαρύ και πλάγιο του τετάρτου υπό

το όνομα του Μάρκου επισκόπου Κορίνθου με την αναφορά πάλι στη Μονή των Ξανθοπούλων. Και άλλη μια σύνθεση του ίδιου ύμνου σε ήχο πλάγιο του δευτέρου με την αναφορά του Μάρκου του Ευγενικού εκ των Ξανθοπούλων.

Όσο αφορά τους χερουβικούς ύμνους, έχουμε τριπλή αναφορά στον χερουβικό ύμνο *Οι τα χερουβίμ* σε ήχο πλάγιο του δευτέρου. Πάραυτα έχουμε και μια σύνθεση σε ήχο πλάγιο του τετάρτου του Μάρκου Ευγενικού που όμως αναφέρεται και στη μονή των Ξανθοπούλων. Μια ακόμη μικρή παρεμβολή στον χερουβικό ύμνο από τους Μάρκο ιερομόναχο και Μάρκο επίσκοπο Κορίνθου αναφέρεται και συγκεκριμένα είναι η σύνθεση *Ως τον βασιλέα* σε ήχο πρώτο, μιας και στην αναφορά του δευτέρου γίνεται λόγος πάλι για την συγκεκριμένη Μονή.

Μαθήματα

Τέλος, έχουμε και κοινές αναφορές σε κάποια από τα μαθήματα. Πιο ειδικά, το έργο *Οι μαθηται σου, Λογε* σε ήχο πλάγιο του δευτέρου-νενανώ αναφέρεται υπό το όνομα και των τριών. Έχουμε όμως και μια αναφορά στον Μάρκο μητροπολίτη Κορίνθου στην Μονή των Ξανθοπούλων από τη σύνθεση *Οι μαθηται σου, Λογε* σε ήχο πλάγιο του δευτέρου-νενανώ. Καθώς και τρία άλλα μαθήματα υπό το όνομα μόνο όμως του Μάρκου ιερομονάχου και Μάρκου επισκόπου Κορίνθου. Τα μαθήματα αυτά είναι: *Πέτρον και Παύλον συμφώνως ανευφημήσωμεν* σε ήχο πλάγιο του δευτέρου-νενανώ, *Ασπόρως εκ θείου πνεύματος* σε ήχο τρίτο, *Ασματικήν χορείαν κροτήσωμεν σήμερον* σε ήχο πλάγιο του τετάρτου. Δύο τελευταίες συνθέσεις οι οποίες ανήκουν και αυτές στα μαθήματα αλλά υπό το όνομα του Μάρκου Ευγενικού και του Μάρκου επισκόπου Κορίνθου είναι αρχικά η σύνθεση *Δέσποτα, μη εάσης ημάς ορφανούς* σε ήχο πλάγιο του δευτέρου και τέλος το έργο *Απέστειλας ημίν* σε ήχο τέταρτο.

Γ. Εργογραφία με αναφορά μόνο σε ένα πρόσωπο

-Ποια έργα εμφανίζονται μόνο σε ένα πρόσωπο:

Σε αυτή την περίπτωση θα αναφερθούν τα έργα τα οποία δεν είναι κοινά, δηλαδή αναφέρονται υπό το όνομα μόνο του ενός. Πιο συγκεκριμένα, στην ακολουθία του Όρθρου έχουμε δυο συνθέσεις μόνο του Μάρκου ιερομόναχου εκ της μονής των Ξανθοπούλων. Οι συνθέσεις αυτές είναι *Δόξα σοι τω δείξαντι το φως* σε ήχο πρώτο και σε ήχο πλάγιο του τετάρτου και *Μακάριοι οι άμωμοι* σε ήχο πλάγιο του πρώτου. Συνεχίζοντας στο μυστήριο της Θείας Λειτουργίας έχουμε και από τα τρία ονόματα μοναδικές συνθέσεις. Ξεκινώντας από τον προαναφερθέντα, οι συνθέσεις είναι οι εξής: *Νυν αι δυνάμεις* σε ήχο πλάγιο του δευτέρου, *Ποτήριον* σε ήχο τέταρτο, *Ευλογήσω... στόματί μου. Αλληλοΐα* σε ήχο πλάγιο του τετάρτου, Χερουβικό για τη Αγία και μεγάλη Πέμπτη, *Εξηγέρθη* (κοινωνικό).

Από την άλλη ο Μάρκος ο Ευγενικός έχει γράψει ένα Χερουβικό *Οι τα χερουβίμ* σε ήχο πλάγιο του πρώτου και τρεις συνθέσεις του κοινωνικού ύμνου *Γεύσασθε* στους ήχους πρώτο, τέταρτο και πλάγιο του πρώτου. Τέλος, ο Μάρκος επίσκοπος Κορίνθου έγραψε τον κοινωνικό ύμνο της Πεντηκοστής *Το Πνεύμα σου το αγαθόν* στους ήχους πρώτο και βαρύ, άλλο ένα κοινωνικό ύμνο το *Φωτίζου, φωτίζου* σε ήχο πρώτο, τη σύνθεση *Το Πνεύμα σου το άγιον* σε ήχο βαρύ και το *Ανέβη ο Θεός* σε ήχο πρώτο. Η επόμενη κατηγορία είναι οι συνθέσεις των μαθημάτων. Σε αυτά το μεγαλύτερο συνθετικό έργο το έχουμε από τον Μάρκο επίσκοπο Κορίνθου. Πιο ειδικά έγραψε τα εξής μαθήματα: *Εμέ υπέμειναν* σε ήχο πλάγιο του πρώτου, *Έδωκεν ημιν* σε ήχο τέταρτο, *Το απ' αιώνος μυστήριο* σε ήχο δεύτερο, *Οι μαθηταί σου, Λόγε* σε ήχο πλάγιο του πρώτου, *Άγγελοι εν ουρανοίς* σε ήχο τέταρτο, *Αζίως αγάλλεται* σε ήχο δεύτερο, *Πιστεύω εις ένα Θεόν* σε ήχο πλάγιο του δευτέρου, *Δοξάζω τον Πατέρα* σε ήχο τρίτο και *Εν τη ερυθρά θαλάσση* σε ήχο πλάγιο του πρώτου. Επιπρόσθετα, ο Μάρκος ιερομόναχος αναφέρεται ότι έχει γράψει τρεις συνθέσεις στην κατηγορία των μαθημάτων οι οποίες είναι *Η των λειψάνων σου θήκη* σε ήχο δεύτερο, ένα Κοντάκιον

και *Τριάδα ομούσιον* σε ήχο δεύτερο. Τέλος, ο Μάρκος ο Ευγενικός έχει γράψει ένα *Απέστειλας ημίν* σε ήχο βαρύ, το *Μυστικώς ει, Θεοτόκε, παράδεισος* σε ήχο πλάγιο του τετάρτου και *Ανέβη ο Θεός Κύριος* σε ήχο πλάγιο του τετάρτου.

Κλείνοντας, στα κρατήματα εμφανίζεται μόνο το όνομα του Μάρκου επισκόπου Κορίνθου και του Μάρκου ιερομονάχου. Πιο συγκεκριμένα, ο Μάρκος επίσκοπος Κορίνθου έχει γράψει δύο κρατήματα στους ήχους πρώτο και τέταρτο και ο Μάρκος ιερομόναχος έχει συνθέσει το *Δοξάζω του πατρός και του Υιού την δύναμιν* σε ήχο τρίτο και το *Συν μητρί θεόφρονι τι τι τι* σε ήχο πλάγιο του τετάρτου.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Για τη ζωή και τη δράση του Μάρκου επισκόπου Κορίνθου διαθέτουμε ελάχιστα βιογραφικά στοιχεία. Σύμφωνα με τις πληροφορίες των χειρογράφων κωδίκων φαίνεται ότι έζησε από τα τέλη περίπου του ΙΔ΄ αιώνα και έως τα μέσα Ι του ΙΕ΄. Μαρτυρείται ιερομόναχος και διδάσκαλος στη Μονή των Ξανθοπούλων, στην οποία πιθανότατα ήταν και δομέστικος. Αναφέρεται επίσης και ως Μάρκος ο Ευγενικός. Υπήρξε δάσκαλος του γνωστού μελοποιού Μανουήλ Γαζή, σύμφωνα με μαρτυρία του Αγγέλου Γρηγορίου, μαθητή του Γαζή. Πρόκειται για μία ιδιαίτερη και σημαντική προσωπικότητα η οποία αποτέλεσε έναν μεγάλο και καθοριστικό παράγοντα για την ανάπτυξη της βυζαντινής μελοποιίας. Πρέπει να θεωρηθεί ως ένας άξιος μελοποιός, με εκτενέστατο μελοποιητικό έργο. Το σχετικό μελοποιητικό του έργο, αφορά κυρίως συνθέσεις του Μαθηματαρίου και της Παπαδικής.

Οι μαρτυρίες των πηγών υπαγορεύουν ότι ο Μάρκος ιερομόναχος εκ της Μονής των Ξανθοπούλων, δομέστικος και διδάσκαλος της Μονής, αναφερόμενος και ως Ευγενικός από κάποιους κωδικογράφους, διετέλεσε προς το τέλος της ζωής του Επίσκοπος Κορίνθου. Το έργο του αλλά και η συμβολή του στην βυζαντινή μελοποιία θα άξιζε μια ευρύτερη μελέτη, ιδίως στην μορφολογική ανάλυση των έργων του.

